

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR is met N°. 11 van den tweeden jaargang, maandelijks op onbepaalde tijden, in N°. van 3 vellen druks verschenen, zoodat deze 2de Jaargang uit 36 vellen druks, (behalve de bijvoegsels die *gratis* geleverd zullen worden) zal bestaan, en voor f 6,25 aan de respectie geabonneerden zal worden afgeleverd.

Men abonneert zich voor dezen tweeden Jaargang bij alle Post-directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden *vrachtfrij* aan de uitgevers BROESE & COMP. te Breda, met het opschrift: voor den *Militairen Spectator*.

DE ZUINIGHEID

BESCHOUWD IN

BETREKKING DER ALGEMEENE VOLKSWAPENING EN DER STAANDE LEGERS.

Even als de ware begrippen van vrijheid en volksge-
luk, door zoogenaamde ultra-liberale leerstelsels, in vele
streken van ons werelddeel, zijn verdrongen, en de plaats
hebben moeten inruimen aan hersenschimmige theoriën
die zelfs de proef van éenen dag niet kunnen doorstaan;
even zoo hoort men hier en daar denkbeelden opperen,
uit één zetten en als grondbeginselen voordragen, die even
overdreven, even min proefhoudend zijn, als die, welke
wij onder den naam van zoogenaamde vrijzinnige theoriën
hebben leeren kennen. Zoo ook kunnen, onder de menigvul-
dige denkbeelden en begrippen over woorden of zaken, welke
in het volledige woordenboek eener staatshuishouding voor-
komen, die, over het woord *Zuinigheid*, in het algemeen
onder de *overdrevene* gerangschikt worden. Elke lastheb-
bende of afgevaardigde van een grondwettig volk, schrijft
dit woord aan het hoofd zijner aantekeningen, vóór zijn
vertrek naar de algemeene vergaderplaats, alwaar 's lands
belangen, op bepaalde tijden van het jaar, zullen over-
wogen worden. De *Zuinigheid* maakt dan ook gewoon-
lijk den grondslag voor de eerste redevoering uit, waar-
mede men zijnen lastgevers wil toonen, dat men hunne
eervolle opdracht begrepen heeft, dat men hunner keuze
waardig is. Verre de meeste leden van vertegenwoordi-
gende vergaderingen denken, welke gevoelens zij voor
het overige ook aankleven, op dit punt eensgezind,
en wij zouden onze gevoelens verloochenen, wanneer wij,
dit punt in *abstracto* beschouwende, dien eensgezinden ijver
zouden laken; doch onze krijgskundige opvoeding is te
positief geweest, dan dat wij aan het *verkeerd toepassen*
en verkeerd aanwenden der *cijfer-Logica* stilzwijgend
ons zegel kunnen hechten. Wij kunnen dit te minder,
omdat over het algemeen de krijgsmansstand, in bijna
elken grondwettigen staat, het eerste voorwerp is, waar-

aan de landsvaderen, met zeker staatkundig welgevallen,
hunne welsprekendheid en geoefendheid, in het ontleden en
weder zamenstellen van het woord *Zuinigheid*, ten beste
geven. De begrippen en ontwikkelde gronden over dat
onderwerp zijn doorgaans zóó overdreven, zóó in strijd
met de verpligtingen, die elke regering worden opgelegd,
om de onschendbaarheid van het grondgebied, het onaf-
hankelijk volksbestaan, de eer der vlag en de gehoorzaam-
heid aan de wetten te handhaven, dat de aandachtige
beschouwer der gebeurtenissen het zich-zelfen dikwerf
afvragen moet: zijn de geschiedenis der volken, derzelver
opkomst, bloei en verval, en de oorzaken van dit alles,
dan voor *niet* geschreven? Of hebben de overdrevene lof-
redenaars der zuinigheid (zoo prijzenswaardig, wanneer zij
in overeenstemming met andere dierbaarder belangen han-
delden) eene geschiedenis alleen voor hunne behoeften op-
gesteld? Het stilzwijgen zou ons gedeeltelijk opgelegd
worden, wanneer men ons voorbeelden uit de geschiedenis
konde aanvoeren, dat *overdrevene* bezuinigingen op den
krijgsmansstand hebben medegewerkt, om het een of
ander volk onafhankelijker, grooter, magtiger, of wel zoo
veel geruster, gelukkiger en rijker te maken.

Over het algemeen heerschen hieromtrent zeer verschil-
lende en zeer verkeerde denkbeelden, grootendeels voortge-
sproten uit een, zoo het schijnt, aangenomen beginsel, dat
het steeds toenemen der *staande legers* en het steeds
hooger opvoeren van derzelver onderhoud de hoofdkwaal
is, die, in dezen tijd, elk staatsburger kwelt — eene hoofd-
kwaal, welke leening men wil zoeken in *reducering*, en
in het anders zoo schoone denkbeeld eener *algemeene*
volkswapening. Hoe gaarne wij nu ook wenschten, over
dit onderwerp sprekende, onze blikken alleen buiten 's lands,
alwaar *wezenlijkheid* dikwerf aan *schijn* wordt opgeof-
ferd, te moeten wenden, zoo zijn ons echter, van
tijd tot tijd, zinspelingen en verbale wenken hoorbaar
geworden, die overtuigend genoeg bewijzen, dat ook de
meesten onzer edelmogende landsvaderen, wier wijs beleid
wij anders in zoo vele moeilijke omstandigheden hebben
bewonderd en toegejuicht — om ons gemeenzaam uit te
drukken — aan dat euvel mank gaan. Het zij ons alzoo

vergunnd, aan dit onderwerp een paar zinsneden te wijden; want hier geldt 't, het belang van den krijgsmansstand in Nederland, een stand, waaraan hetzelfde in de laatste tijden toch *iets* te danken heeft, en waaraan het voorzeker veel meer zoude te danken gehad hebben, wanneer geene verkeerd toegepaste zuinigheid, en het te ver gedreven vertrouwen op het geliefdskoosde denkbeeld eener volkswapening, niet alle veerkracht aan het staande leger had ontnomen. Men vergeve alzoo onze krijgsmans-vrijmoedigheid, vooral daar wij indachtig zullen blijven aan de spreuk:

Ridendo dicere verum.

Het is onzen landaard en vooral onzen jongen staats-huishoudkundigen te vergeven, dat zij al den bloei en de kracht van het Nederlandsche volk dikwerf te veel in balen gedrukte katoenen, koffij- en suiker-kisten of tabaksvaten zoeken, omdat *deze* geld voortbrengen, en het geld, volgens den vrolijken *Figaro, le nerf de la guerre* uitmaakt; omdat wij aan den handel gedeeltelijk onze opkomst en bloei te danken hebben. Volgaarne rangschikken wij ons onder dat vaandel van gevoelens, wanneer men slechts ook het onze wil aannemen, dat namelijk: indien het er eens op aan komt, om die voordeelen tegen de aanmatigheden van buitenlandsche vijanden te beschermen, alle de katoen-balen, suiker-kisten en tabaks-vaten van geheel Nederland, op deszelfs grenzen opgestapeld, nog zoo veel diensten niet zullen bewijzen als één eskadron goede ruiters.

Het is aan velen onzer vertegenwoordigers te vergeven, dat zij, voor eenigen tijd aan het stille studeer-vertrek, of aan andere vreedzame betrekkingen onttrokken, in 's lands vergaderzaal komen, met het denkbeeld, dat een man, groot van gestalte, breed van borst en schouders, met een harig gezigt, van zijn werk geroepen om snaphaan en patroontasch op het raadhuis zijner gemeente op te nemen, om te hangen en achter het geluid van het kalfsveld naar de grenzen te wandelen, een volmaakt soldaat is, zoo zij ons slechts willen toestaan, als een weinig meer bekend zijnde met de vereischten, die eenen waren zoon van der fabelen God *Mars* moet bezitten, dat wij hunne denkbeelden daaromtrent een weinig toelichten, en wel om reden, wij ons zoo niet geheel en al met het *soldaten improviseren* vereenigen kunnen. Vooreerst zullen wij een oogenblik bij de *volkswapening* stilstaan.

De denkbeelden daaromtrent zijn niet oorspronkelijk nieuw, dewijl zij zich reeds in den nacht der tijden verliezen. Zij zijn, om zoo te zeggen, in het leven teruggeroepen, toen buitengewone omstandigheden ook eene buitengewone inspanning van krachten noodzakelijk maakten, en heerlijke vruchten droegen zij toenmaals, omdat zij eene reeds *bestaande en geregelde magt* in krachten deden

winnen. Had men echter met de eerste, zonder de laatste, de nu verkregene voordeelen moeten zoeken, dan waren welligt de denkbeelden over de volkswapening, met de volkswapening zelve, wederom in den nacht der tijden verdwenen. Onze lezers zullen gevoelen, dat wij hier op Europa's bevrijdings-oorlog doelen.

Overigens zijn wij het met degenen eens, die als grondregel aannemen, dat elk burger verplicht is de wapenen op te vatten, wanneer dreigende gevaren hem aan de grenzen van zijnen geboortegrond roepen; doch daarbij begrijpen wij, op goede gronden, dat reeds op die grenzen zoo iets of wat moet staan, waaraan de geimproviseerde soldaten zich kunnen aansluiten en waarnaar zij zich kunnen *modelleren*, en onder dat iets of wat verstaan wij een duchtig goed georganiseerd, en niet te zeer bezuinigd leger.

Dáár, waar dat bestaat, zal ook eene volkswapening nut doen; dáár, waar men *alleen* op eene algemeene volkswapening steunt, om buitenlandsche vijanden af te weren, is ook de onafhankelijkheid van het volk aan het *uitdampen!* Men roepe zich slechts België, ja het heldhaftig Polen, in het geheugen.

Gevoelde men zich geneigd, om op dit punt met het groote woord *Zuinigheid* voor den dag te komen, dan zouden wij ons sterk gevoelen om, alleen met behulp van onzen klassieken *Bartjes*, (ten einde de beschuldiging niet op ons te laden, dat wij met onze *integraal- of variatie-rekening* hunnen Edelmogenden zand in de oogen willen strooijen) door cijfer-logica te bewijzen, dat eene algemeene volkswapening, wanneer deze slechts eenigzins doel zal treffen, in aard en gevolgen, de kostbaarste der bekende wederstands-middelen is, zonder daarom nog tegen een staand en goed georganiseerd leger op te wegen.

Men voere ons hier niet tegen, de ongelukkige gebeurtenissen van 1830; want dit zoude ons de wapenen in de hand geven, niet om tegen eene verkeerd aangebrachte zuinigheid te velde te trekken, maar om ze in ééns te verpletten.

Men wijze ons ook niet op onze brave schutterijen, zoo als die *nu* zijn; want deze zijn niet meer eene volkswapening van het oogenblik. Zij zijn thans *soldaten*, zoo als men ze zich zoude wenschen, die drie leerjaren hebben doorgestaan: soldaten, die welligt op dit oogenblik de schoonste infanterie vormen, welke in Europa te vinden is: alleen bij de Oostenrijksche infanterie te vergelijken. Een zamenloop van omstandigheden heeft die vorming veroorloofd, en men zal wel met ons willen bekennen, dat die omstandigheden eenig in hare soort zijn, waarop men zich alzoo in het vervolg, als antecedenten, niet zoude kunnen beroepen. Veronderstellen wij slechts voor een oogenblik, dat België, ons in het jaar 1830, slechts 25,000 geregelde goed aangevoerde troepen, in plaats van deszelfs

volkswapening, die op niets steunde, had kunnen tegenoverstellen, zoude men dan, onbevooroordeeld en onpartijdig zijnde, en zonder aan de gloeiende vaderlandsliefde en moed onzer wakkere, ter verdediging der bedreigde grenzen toegesnelde, schutters en vrijwilligers iets te kort te doen, kunnen veronderstellen, dat wij de grenzen van Oud-Nederland ongeschonden hadden kunnen bewaren? Hij, die op dat oogenblik de zaken met het oog eens kenners heeft kunnen overzien, zal met ons twijfelen. Ook durven wij, op dit oogenblik, met volle gerustheid, dezelfde vraag aan onze *schutters* van 1833 doen, overtuigd van thans het *concedo* op onze *thesis* te zullen bekomen.

Eene bedenking blijft over, en voorzeker geene van de minste in den mond der lofredenaars van het stelsel van algemeene volkswapeningen, namelijk: Spanje van 1807-1813! Wij zullen hietegen alleen aanvoeren. 1°. Dat de volkswapening van Spanje, zonder de Engelsche hulp-troepen, zulke uitkomsten niet zoude hebben opgeleverd. 2°. Dat wij en velen met ons geene Spanjaarden zijn! (*concedo!*) Te vergeefs zullen ook eenige tegenstrevers van het stelsel van staande legers, de laatste fransche omwenteling als voorbeeld aanhalen, om de kracht van burgerwapeningen in een helder daglicht te brengen, want het was er verre af, dat de strijd aldaar gelijke kansen had. De zaak, waarvoor de burgers streden, was onder het leger van een moreel overwigt geworden.

En nu nog met betrekking tot de zuinigheid:

Weinig gerekend heeft onze volkswapening aan de schatkist 100 millioenen guldens gekost. Eene welbegrepen zuinigheid had vijftien jaren lang drie millioenen guldens 's jaars aan het budget van oorlog meer gegeven, deze hadden een 15,000 man meer *onder de wapenen* gehouden, en meer dan waarschijnlijk was de mobilisatie der schutterijen nog een onopgelost vraagstuk en wij in ..... Doch nu een woord over *de staande legers*.

Zooals wij hierboven reeds gezegd hebben, men heeft in de laatste vijftien jaren dikwerf klagten hooren opgaan, over de vergrooting en vermeerdering van de *staande legers* in Europa, en daaraan de hoog opgevoerde lasten, welke den volke worden opgelegd zien toeschrijven. Het was genoeg, dat dit begrip in het brein van een of ander invloed hebbend dagbladschrijver opkwam, om dadelijk, als eene duizendvoudige echo, door geheel Europa te klinken. Het was ook een te schoon onderwerp voor vele plannenmakers, en strookte te zeer met zekere belangen, om niet dadelijk op dit middel van tegenstand terug te komen. Zoodoende verkreeg dit denkbeeld een zeker burgerregt, en werd allengskens ook door de minst ergdenkenden, doch ook dikwerf zonder het minste *nadenken*, herhaald.

Wanneer wij nu de geschiedenis voor ons nemen, om

daaruit eenige vergelijkingen, tusschen het voorledene en het tegenwoordige, op te maken, dan vinden wij geene reden, die het bovenstaande begrip zoude kunnen rechtvaardigen. Integendeel, deze brengt ons tot de overtuiging, dat de staande legers, vóór de eerste fransche omwenteling, vooral in Duitschland, en ook hier te lande, in verhouding grooter of kostbaarder waren, dan *na* deze gewigtige gebeurtenis, en toch eerst lang na Frankrijks wedergeboorte hebben meergemelde klagten weerklank gevonden. De beste geschiedschrijver, dien wij daaromtrent kunnen raadplegen, is onwedersprekelijk J. von MULLER in zijne *Algemeine Geschichte*, in het 3de deel, 4de boek (blad. 453-526), waar hij over de staande legers in Europa spreekt en waarbij hij den toestand van ons werelddeel, in het laatste vierde deel van de achttiende eeuw schetst. Wij zullen er vlugtig eenige notities uit ontleenen, die men vooreerst achter één oor kan aantekenen.

Bij den aanvang van den Amerikaanschen vrijheids-oorlog werd de landmagt van Frankrijk op 200,000 man gerekend. Aan het hoofd van dit leger stonden: 12 marschalken, 184 Luitenant-Generaals, 379 Marechaux de camp, 16 Inspecteurs-Generaal der infanterie, 7 der kavallerie, 284 Brigadiers te voet, 156 te paard, 35 bij de dragonders; het huis des Konings was uit 10,000 man te zamengesteld. De infanterie telde 85 regimenten, de artillerie 7, de Zwitsers 11, en bovendien bestonden er nog 11 regimenten vreemdelingen. De dragonders telden 6000, de huzaren 2500, de grenadiers 5000, te zamen 14,500 paarden (onder Lodewijk XV had een eskadron twee kompagnien, iedere kompagnie 3 officieren en 53 onder-officieren en ruiters; het bataillon 8 kompagnien en 27 officieren; de kompagnie slechts 63 onder-officieren en soldaten en eindelijk bij elk bataillon 52 grenadiers); 40,000 man waren, in zoogenaamde land-regimenten, altijd gereed. De voorregten, die aan den adel waren toegekend, onderdrukte den geest; ook was deze over het algemeen zeer slecht. Het geheele krijgswezen kostte aan Lodewijk XVI 100 millioenen. Frederik II onderhield daarentegen, met eene niet grootere som, 50,000 man meer onder de wapenen.

In Spanje, alwaar het 30ste gedeelte der natie geestelijken was, bestonden in dien tijd 140 regimenten; welke gezamenlijk ongeveer 100,000 man sterk waren, met eenen talrijken generalen staf. Hierbij waren vooral misbruiken en wanorde te vinden. Het Portugesche leger daarentegen was, door de zorgen van den graaf *Wilhelm van Lippe Buckeburg*, beter geworden dan het Spaansche.

» *Holland, op het Barrière-traktaat steunende, veronachtzaamde en verminderde deszelfs krijgsmagt, tot DESZELFS VERDERF, en evenwel telde hetzelfde nog 28,000 man landtroepen en 9000 Zwitsers en Duitschers in deszelfs*

dienst." (!) (Te zamen 35,000 man. Had men dit aantal troepen in 1830 bij één of marschvaardig gehad, dan.....; men had een menigte soldaten, die op het papier als zoodanig voorkwamen en alzoo zuinige kostgangers waren, die men even als coupons konde afknippen, en ten hoogste goed voor patroon-papier waren.)

Daarentegen telde *Frederik II*, die bij de aanvaarding der regering slechts 2,200,000 onderdanen, met een staatsinkomen van ongeveer 56 millioenen fransche livres vond, in de laatste jaren van zijne regering, 6 millioenen onderdanen, 250,000 goed geoeffende soldaten en 90 millioenen inkomsten. Daarbij had hij zijne gewesten in voorspoed doen klimmen. Overal heerschte ondernemingsgeest en de voorbeeldigste orde; terwijl zijn roem en die van het volk, waarover hij den scepter zwaaide, van dag tot dag toenamen. Trots dit *grootte staande leger* namen de landbouw, de fabrieken, de handel en het krediet steeds in bloei toe: » Het leger was niet het doel van zijn streven" - zegt v. MULLER - » het was een middel, om den oorlog te voorkomen, of om denzelfven met nadruk te voeren. Het putte zijn land niet uit, maar bragt 52 millioenen in omloop." enz.

Dit onverwachte stijgen van *Frederiks* magt had Oostenrijk geëlektriseerd. De *grootte Maria Theres a* liet aan haren grooten zoon *Joseph II*, 19,500,000 onderdanen, met een inkomen van 215 millioenen fransche livres en 275,000 voortreffelijk geoeffende soldaten, na. Dezelve waren zoo goed bestuurd, dat dit leger niet de helft van het fransche leger aan onderhoud kostte.

Rusland, dat toenmaals slechts 30 millioenen inwoners had, bekostigde een leger van 300,000 man; had daarenboven nog 260,000 ongeregelde troepen disponibel. Deszelfs inkomen werd op 64 milioenen roebels berekend.

Het Hertogdom Beieren, met den Rijnpaltz, Berg, enz, telde ongeveer 1,720,000 inwoners en had een leger van 23,500 man, hetwelk in 30 regimenten verdeeld was. Men vond er Veldmaarschalken, en het officiers-korps maakte een vierde van het leger uit. Voor eenige schepen op den Rijn bestond eene admiraliteit!

» Keur-Brunswijk had 20,000 zeer goed onderhouden soldaten, die met geestdrift en moed bezielde waren" - zegt v. MULLER - » en voor 700,000 inwoners is deze verhouding niet te groot." De inkomsten van dezen staat bedroegen 4,800,000 gulden. (Het Duitsch verbond, verlangt tegenwoordig nog de helft van dit aantal troepen niet, en toch klaagt men ook daar over de grootte staande legers van dezen tijd!)

Dit overzicht zullen wij hier afbreken, om onze hoofdmagt en reserve niet te *entameren*; dewijl ons voorneemen alleen was, het terrein een weinig te *éclaireren*; en geen onzer militaire lezers zullen het ons ten kwade

duiden, dat wij nog een appeltje voor den dorst bewaren, om nu met een paar woorden onze los ter neder gestelde gedachten te eindigen.

Orde en zuinigheid zijn wezenlijke vereischten in eene welgeregelde huishouding van staat; ook in het militaire wezen moet dit op den voorgrond staan. Hierop aan te dringen is prijzenswaardig, in hen, die geroepen zijn, het evenwigt tusschen regeerders en geregeerden te doen stand houden. Zulks met naauwgezetheid na te komen is loffelijk voor het bestuur. De zuinigheid echter zoo verre te drijven, dat daardoor de hoeksteen van het onafhankelijk volksbestaan, of de onschendbaarheid van het grondgebied bedreigd zou worden, is in alle deelen laakbaar. Te wenschen is het derhalve, dat deze overtuiging ook door onze Staten-Generaal moge gedeeld worden, bij het eventueel vast stellen van onze staande legermagt. Te wenschen is het, dat de nozdlottige gebeurtenissen der drie laatste jaren, ten minste eenige nuttige lessen voor het vervolg zullen achterlaten, en dat het Nederlandsche leger, een weinig meer dan vroeger, in de bestendige zorgen hunner *edelmogenden* mag deelen, opdat ook het staande leger de voordeelen moge *blijven* inzien van ons *grondwettig* volksbestaan. En eindelijk blijft het te wenschen, dat zich zulks niet moge bepalen tot eenige loftuitingen, die, hoe streefend ook, echter zeer schielijk in de lucht verdwijnen, maar dat zij zullen wedijveren met het bestuur, om dat leger en onze brave zeemagt, naar deszelfs behoefte met betrekking tot de wezenlijke belangen van het vaderland, in eenen goeden en eerbiedwekkenden staat te houden, waaraan zich, in den hoogsten nood, onze gewapende burgermagt met vertrouwen kan aansluiten, en dan zal voorzeker aller belang bevorderd worden. Overigens houden wij het niet voor geheel overbodig, met allen mogelijken eerbied, het bestuur en onze grondwettige vertegenwoordiging in dezen toeteroepen:

QUIDQUID AGIS, PRUDENTER AGAS;
RESPICE FINEM.

L....DE
5 December

V. R.

AANMERKINGEN

OP HET

PAARDENTUIG DER KURASSIERS.

4de ARTIKEL.

Het Hoofdstel en toebehoeren.

Indien het goed en behoorlijk zadelen van het paard de aandacht en de belangstelling van den kavalierist vereischt, hoeveel meer gewigt zal hij dan niet moeten hech-

ten aan het goed *optoomen*, dewijl hiervan het goed afrigten en besturen van zijn paard afhangt; en evenwel heeft men hieraan van hooger hand, hoe vreemd dit ook moge schijnen, zich weinig laten gelegen leggen. Wij zullen ook om die reden, met gepaste vrijmoedigheid, onze bedenkingen, over dit onderwerp, aan de lezers van den *Militairen Spectator* mededeelen.

De Veldhalster.

Deze bestaat hoofdzakelijk uit drie stukken, te weten: de neusriem, het linker bakstuk, 't welk, over het hoofd heen en onder de keel doorgaande, tevens het keelstuk vormt, en het regter bakstuk, 't welk, insgelijks over het hoofd heengaande, aan de linkerzijde den keelriem uitmaakt, en aan het keelstuk, waaraan zich de gesp bevindt, vastgegespt wordt. De hierboven beschreven veldhalster is voorzeker het meest zamengestelde stuk van het geheele kurassiers-paardentuig. Reeds zal men, bij den eersten oogopslag, het ondoelmatige en min nuttige van dezen vorm, als ook den overvloed van het daaraan gebezigd leder bespeuren, vooral, wanneer men daarbij den eenvoudigen officiers-veldhalster vergelijkt. Van dezen is alleen de neusriem aan dien van den kurassier gelijkvormig, terwijl de verlenging van het kopstuk tevens den keelriem vormt; zijnde voorts de neusriem aan beide zijden, door schuins opgaande zijstukken, aan het kopstuk verbonden. Beide modellen zullen dezelfde dienst bewijzen; terwijl dat des kurassiers, voor het minste, tweemaal zoo zwaar en tweemaal zoo moeilijk van pas te maken is, als dat van het officiers-paard. De neusriem is over het algemeen veel te naauw, zelfs dan nog, wanneer men dien van den onnoodigen schuifknoop ontdoet: het paard is met dusdanigen riem naauwelijks in staat den mond te openen, en kan derhalve, den veldhalster aan hebbende, niet gevoederd worden.

De aan dien riem behorende lederen *longe* dient meer tot sieraad, dan tot nut, daar deze meesttijds opgerold blijft. Wilde men er zich van bedienen, dan zoude men welligt om de acht dagen eene nieuwe *longe* behoeven, dewijl de meeste paarden, daarop bijtende, dezelve vernielen en zich dan los maken. Dit is het geval in de kantonnemen-ten, waarin de ruiters, om gemelde reden, verplicht zijn, zich, voor eigen rekening, linnen halsters en touw aan te schaffen, om de paarden vast te zetten, ten einde den veldhalster en de *longe* fraai gepoetst te bewaren, om met dezelve te gaan excerceren en paraderen. Ook in het veld zal hij den linnen halster moeten medevoeren, om de paarden aan de piket-palen vast te zetten. Ware het derhalve niet te wenschen, den thans in gebruik zijnde kurassiers-veldhalster zoodanig te veranderen en te wijzigen, dat het paard, denzelven aan hebbende, gevoederd konde worden? En zoude het tevens niet doel-

matiger zijn, om, in plaats van eene lederen *longe*, aan elk ruiter eenen lichten ijzeren, zoogenaamden *hondenketen* te geven, welken hij op marsch in den poetszak zou kunnen bergen, en waarmede men de paarden zeer gemakkelijk, door middel van den ijzeren ring, welke zich aan den halster bevindt, in de stallen of aan piket-palen, konde vastmaken?

De Stang.

Even gelijk aan alle paarden, zonder onderscheid, denzelfden zadel verstrekt wordt, hetzij de paarden hooge, hetzij die lage, scherpe en breede schoften of ruggen hebben, even zoo worden ook alle paarden op dezelfde wijze getoomd en opgestangd. Het nadeel daarvan aan te toonen zal wel onnoodig zijn, inzonderheid na de, in de laatste jaren genomene, proeven met de verschillende zoogenaamde *Segundo*-stangen. Er zijn, wel is waar, paarden, welke (wel te verstaan van bekwame handen) elken stang aannemen en er zich goed door laten besturen, doch deze zijn weinig in getal, en ongetwijfeld vereischen verreweg de meeste een stang en kinketen, naar de onderscheidene monden en derzelve gevoeligheid, zoo in als uitwendig, geëvenredigd. Het zou derhalve van belang zijn: dat dit voornaam artikel, bij het afrigten der jonge paarden, aan bekwame officieren wierde toebetrouwd, opdat de mond des paards behoorlijk onderzocht en geen stang aan hetzelfde gegeven wierd, dan die, waardoor de mond niet bedorven, het dier niet gehinderd konde worden, en welken hij gewilliger aannam.

Niet alleen laat het opstangen veel te wenschen over, maar ook het *optoomen* doet het niet minder.

Het opgetoomde paard zal zelden nalaten zich te schuren, ten einde zich van het lastige hoofdstel te ontdoen, en is de ruiter niet oplettend, dan zal het paard met weinig moeite daarin slagen, dewijl het kopstuk veel te breed is, om behoorlijk in de holte achter de ooren geplaatst te kunnen worden. Het kopstuk wordt dus naar voren gedrongen, waardoor de, aan hetzelfde gelegespte, bakstukken mede te veel vooruit komen, en zich op, of met de scherpte, juist tegen de slaap en jukbeenderen plaatsen. Beide deze nadeelen zijn zeer gemakkelijk te verhelpen, door het kopstuk niet breeder te maken, dan de holte achter de ooren dit gedooft. Het nut van den lederen omslag, welke het kopstuk nog breeder maakt, zal dan van zelve vervallen. Men make ook den pareerketen iets grover en meer uitstekende, om hem doelmatig te maken, en het leder der bakstukken iets smaller, omdat deze, evenmin als de keelriem, iets te lijden hebben, waardoor geen gedeelte der bovenkaak zal gehinderd worden. Het model der officieren, hetwelk in alle opzigten veel minder zwaar is, kan men als voldoende beschouwen. De teugel van den stangtrens is bij de meeste paarden ter

kort, om er zich behoorlijk van te kunnen bedienen. Sedert men den watertrens heeft doen inleveren, is derhalve eene doelmatige verandering aan den stangtrens noodzakelijk geworden. Van veel nut zouden wij het achten, om aan den kurassier den stangtrens, bij de rijdende artillerie in gebruik, te geven, namelijk met eenen knevel, door den ring van het gebit, om dezen, bij het wandelrijden en het drinken der paarden, te kunnen doorhalen.

De Deken.

Alvorens te eindigen, zij het ons vergund, nog met een woord te gewagen van den paarden-deken (alhoewel dit onderwerp bij het vorige artikel behoorde) en aan deskundigen voor te stellen, of niet de witte boven den blaauwen deken te verkiezen ware?

De blaauwe deken schijnt prikkelende zelfstandigheden (denkelijk in de verw) te bevatten, die de huid doen branden. Reeds bij den aanvang van het gebruik is hij harder dan de witte deken, en wordt dit door het gedurig gebruik nog meer, dewijl hij zich ook niet zoo goed laat wasschen en daarbij spoediger kaal wordt. Hoe het ook zijn moge, en of het al of niet aan vooroordeelen moet worden toegeschreven, willen wij niet bepalen, doch zeker is het, dat vele ruiters het drukken hunner paarden aan den blaauwen deken wijten; en van belang zou het zijn dit te onderzoeken.

Hiermede eindigen wij onze aanmerkingen op hetpaardentuig. Veel-hieraan twijfelen wij geenszins-kan mischien tegen dezelve ingebracht worden. Het zij alzoo verre van ons, te veronderstellen, dat wij in allen deele volkomen juist zouden geoordeeld hebben, en er geene aanmerkingen te maken zouden zijn, die veel meer grond hadden dan de onze. Wij noodigen alzoo de lezers van den *Militairen Spectator*, welke met ons in gevoelen verschillen, of wel bekwamer pennen dan de onze, uit, om hunne denkbeelden daarover in het midden te brengen; want uit de botsing van verschillende denkbeelden wordt de waarheid geboren. Het was liefde voor de waarheid, het was belangstelling in alles, wat ons wapen betrof, en geenszins zucht tot het nieuwe, en vermaak om het oude af te keuren, juist omdat het oud is, welke ons tot het opstellen dezer bedenkingen noopten.

Verre dat wij deze aanmerkingen dus als ontgensprekelijk zouden beschouwen, gevoelen wij al te zeer, dat er veel meer te zeggen ware; doch wij hebben kort willen zijn, en hen, die de eer hebben aan het hoofd onzer kavallerie te staan, slechts indachtig willen maken, dat er, bij wapenschouwing, meer te doen is, dan te zien, of alles wel aangewit en blinkend gepoetst zij, en of de ruiters schuld of te goed hebben.

H.

Met veel genoegen hebben wij de bovenstaande en de vorige aanmerkingen is onze kolommen opgenomen, dewijl wij daarin, bij gekenmerkte liefde voor de waarheid, eene alzins gepaste bescheidenheid hebben opgemerkt, waarvoor wij den geëerden schrijver dank zeggen. Wij blijven de hoop voeden, dat deze aanmerkingen niet te vergeefs gesteld en niet te vergeefs door ons zullen opgenomen zijn, en dat zij aanleiding zullen geven tot bedenkingen bij hooger hand, en tot navolging aan anderen, om, in het wezenlijk belang van de dienst onzes geëerbiedigden konings, met ons mede te werken.

De redactie.

OVER

BELOONINGEN DER DAPPERHEID

EN

GEDENKTEEKENEN AAN HELDENBEDRIJVEN GEWIJD

(*Vervolg van N°. 11.*)

(5) *Jakob Boreel*, Heer van Duinbeek, Burgemeester van Middelburg, die tevens als Krijgs- en Staatsman uitmuntte, werd door den Koning van Engeland, in 't jaar 1613 bij opene brieven, tot *Ridder Baronet* verheven. Hij was lid der Staten-Generaal en een der oprichters der West-Indische Maatschappij. De zoon van Jakob, *Willem Boreel*, zeer beroemd als Staatsman, verwierf niet slechts de eer, om door den Koning van Engeland tot *baron* te worden verheven, maar hij wees zelfs, met republikeinsche bescheidenheid, de verheffing tot *Rijksgraaf* van de hand, die hem de Duitse Keizer aanbood. Doch wij kunnen van de BOREELS, van CATS, KOENDERS e. a., die als Staatsmannen tot *Ridders* of *barons* werden verheven, hier niet nader gewagen, noch ook van *Alexander Coljer*; adjudant van Willem III in den veldtogt van 1673, die door den Keizer tot *Rijksgraaf* verheven werd; daar niet dapperheid, maar kunde en beleid hen tot den adelstand en tot *Ridders* verhief, gelijk WITSEN, van Bevern e. a.

6. Onder de beroemde Nederlanders, die als helden en staatsmannen te gelijk schitterden, genoot ook SICCO VAN GOSLINGA de eer, dat de Keizer Leopold I hem tot den *Gravenstand* wilde verheffen, en dat de republiek Bern aan hem *het groote burgerregt* aanbood; doch hij wees zeer zedig beide eerbetooningen van de hand; gelijk WILLEM VAN HAREN (*) de *Grafelijke waardigheid*, hem door den Koning van Zweden aangeboden, met heuschheid weigerde.

(*) Dit is niet de groote dichter van „*Friso*” en van „*Leonidas*,” afgevaardigde te velde, maar de beroemde diplomaat van denzelfden naam. (Zie *Scheltens, Kok e. a.*)

7. **LODEWIJK VAN NASSAU** (Heer van Beverweert) die door hooge krijgswaardigheden en op de staatkundige loopbaan schitterde, werd nog in zijne zonen beloond, die in 't jaar 1679 door den Duitschen Keizer tot den stand van Rijks-Graven verheven werden, terwijl **WILLEM VAN NASSAU** (Heer van Odijk) ook de vertegenwoordiger van **WILLEM III** in de waardigheid van *Iste edele van Zeeland* werd.

8. Luisterrijker waren de belooningen en eereblijken, door de Nederlandsche helden te lande onder koning **WILLEM III** verworven: en onder dezen schitterden vooral de beide **GODAARDS VAN REEDE**, vader en zoon. Godaard Adriaan van Reede, (*Heer van Amerongen en Ginkel*) Maarschalk van Montfort en ridder, ontving van den Koning van Denemarken de *ridderorde van den Olifant*, en was de vader van den grooten krijgsheld **GODAARD VAN GINKEL**, die, na den vermaarden overtocht van **WILLEM III** naar Engeland (1688), geheel Ierland onderwierp, en als veroveraar van Athlone (1688), als held van Agrim de uitstekendste belooningen verwierf. **WILLEM III** verhief den dapperen van Ginkel tot *Graaf van Athlone*, en *baron van Agrim*, behalve vele andere eereblijken en geschenken, terwijl hij in Nederland tot den rang van Veldmaarschalk opklom, ja zelfs de mededinger van Marlborough werd. **JOHAN VAN REEDE** werd door **KAREL I**, koning van Engeland, tot *baron* verheven, en verwierf van den koning van Denemarken de *ridderorde van den Olifant*.

9. Niet minder merkwaardig door de groote belooningen, die hij genoot, maar roemvoller bekend als Staatsman, vriend en vertrouweling van **WILLEM III**, dan als krijgsheld, was de ridder **HANS WILLEM BENTINCK**, die (ten tijde der kinderziekte van Willem) zijn leven voor hem gewaagd had, en naauwelijks zelf hersteld zijnde, hem op al zijne veldtogten volgde, of tot belangrijke zendingen gebruikt werd. Hij werd tot *Graaf van Portland* en *Pair* van Groot-Britanje verheven en verwierf Heerlijkheden in Engeland, en het fraaije Zorgvliet bij 's Gravenhage ten geschenke; hij reddede later (1702) het bedreigde Nijmegen, maar moest nogtans voor eenen nieuwen gunsteling zwichten, den voormaligen Page des Konings, en naderhand Nederlandschen Veldheer.

10. **ARNOLD JOOST KEPPEL VAN PALLANDT**, die door **WILLEM III** tot *Graaf van Albemarle* en *Pair* verheven zijnde, de gunst des Konings bij uitsluiting bezat, maar die op zijne beurt in den oorlog door Villars bij Denain verschalkt werd (1712). Grooteren krijgsgroem dan de twee voorgaande behaalde de alom beroemde Luitenant-Generaal.

11. **FRANCOIS NICOLAAS FAGEL**, een der bekwaamste Nederlandsche legerhoofden, die daarenboven de eer genoot, om door den Duitschen Keizer, behalve den rang van Luitenant Veldmaarschalk van 's Keizers leger, tot de waardigheid van *baron van 't heilige R. rijk* te worden verheven, terwijl Koning Willem hem tot *Maitre de Camp* Generaal van zijn leger verhief. *De Held van Bergen* (1691) en van *Bouchain* (1711) was allezins waardig, zulke eereblijken te genieten; en de benarde Koning van Portugal riep niet zonder rede uit:

» Ik ben verloren, als FAGEL het leger verlaat!"

12. Ook de groote Krijgsheld **SCHOMBERG**, (**FREDRIK ARMAN von SCHÖNBERG**) ofschoon een Duitscher van geboorte, verdient in alle opzichten hier aangehaald te worden, daar hij reeds onder Frederik Hendrik en Willem II in Nederlandsche krijgsgedient uitgemunt had, en de schoonste lauweren en eereblijken onder Willem III behaalde. Hij werd Generaal Veldmaarschalk in Portugesche dienst, en genoot de eer, als *held van Estremos* en van *Villa Viciosa*, tot *Grand van Portugal*, tot *Graaf van Mortala*, en tot *Hertog* te worden verheven, terwijl hij door Willem III met de *orde van de Kousseband* beloond werd. Hij was reeds vroeger Maarschalk van Frankrijk, verliet dit rijk na de herroeping van het Edikt van Nantes (1685), en sneuvelde in den veldslag aan de Boijne in Ierland (1690).

13. Zijne beroemde tijdgenooten **SLANGENBURG** en **TILLY**, **SPARR** en **GROVESTINS**, verwierven vele eereblijken; ja zelfs de gelukzoeker **Johan Wilhelm**, Vrijheer van *Ripperda*, in Groningen op een landgoed zijner ouders geboren, zoude (ten opzichte van de uitstekendste belooningen) met luister hier kunnen prijken, daar hij eerst, in Nederlandsche dienst Kolonel en Ambassadeur, en daarna in Spanje tot *hertog en grand* verheven wierd, ware het niet, dat hij zijne verbeffing alleén aan zijne staatzucht en aan de herhaalde *verzaking van zijn geloof* te danken, ja op het einde zelfs de *Mahomedaansche* geloofsleer omhelsd had!!

14. Van den beroemden Nederlandschen held, **Wilhelm René** (Vrijheer de l'homme) **DE COURBIÈRE**, van Groningen, die in 't jaar 1758 als Ingenieur bij Schweidnitz uitmuntte, en als Pruisische *Veldmaarschalk* en *Gouverneur* van West-Pruisen stierf, na door zijne roemrijke wapenfeiten de *eeretekenen van den roden en zwarten Adelaar* verworven te hebben, spraken wij reeds in het IIde Artikel bij Duitschland (*)

De overige land-en zeehelden behooren tot de laatste tijdperken der Nederlandsche Geschiedenis van 1795 tot onze dagen, die eene bijzondere schets verdienen, en waarvan de merkwaardige voorvallen nog in aller geheugen zijn.

N°. VII. *EERE-NAMEN door bijzondere wapenfeiten of uitmuntend beleid erworven, en EERVOLLE GETUIGENISSEN van helden, Staatsmannen, Geschiedschrijvers en Reizigers.*

Hadden de Grieken weléér hunne *Cecropiden*, hunne *Co-drussen* en *Leonidassen* en hunne *heilige Schaar*; prijkten de Romeinen te regt met eenen *Cocles* en *Scaevola*, met hunne *Fabiussen* en *Deciussen*; beroemden zij zich op hunne *Scipio's* (*de Afrikaner*) op *Curtius* of *Fabricius*, of zoo vele andere heldengeslachten, — nog rijker is de oogst van eerenamen van heldengeslachten, en van de edelste zelfopofferingen voor het vaderland, in de geschiedrollen van Nederland, in de overschoone Gedenkboeken van Néerlands heldendaden te lande en ter zee.

1. Hadden de Romeinen slechts de schoone gelegenheid, om aan eenen Romeinschen burger den eernaam van *Vader des Vaderlands* toetekennen, om dat deze eenige burger, *CICERO*,

(*) Zie Militaire Spectator, Iste deel, No. 39.

(hoe groot ook anders als *Redenaar*) door de toevallige ontdekking van de zamenzweering van Catilina, Rome reddede, — hoe verre is boven Cicero verheven *Neerlands redder*, de grondlegger der *Nederlandsche vrijheid*, de verlosser van Leiden, PRINS WILLEM I VAN ORANJE, die zijn geheel leven aan Nederland wijdde, goed en bloed (met drie zijner broederen) voor het Vaderland offerde, en als held, staatsman en mensch groot was, toen de algemeene stem van een geheel dankbaar volk hem met den eernaam van vader des vaderlands bekroonde, en zijn praalgraf met dien eernaam versierde!

2. Verwierven *Fabius* de zammelaar, en *Marcellus* weléér bij de Romeinen den eernaam van »het schild- en het zwaard van Rome,» met hoe veel meer regt vond en erkende niet Nederland in *Maurits* en in *Frederik Hendrik*, in WILLEM III en in JAN WILLEM FRISO, in zijne *graven van Nassau*, in zijne *Fagels* en *Ginkel's* en in zoo vele zeehelden, even zoo vele *Schilden* en *Zwaarden van Nederland*?

En wat waren dan in latere dagen, de held van den Vier-sprong, en de helden der Citadel van Antwerpen?

3. Was de daad van den *Romeinschen Regulus* groot en edel, dan prijkt ons Vaderland met een *Viertal* van helden, die men te regt de *Nederlandsche Regulussen* noemt? — de slotvoogd Albrecht Beiling te Schoonhoven en de predikant *Hambroek* op het eiland Formosa! — de dappere Watergeus Jakob Simonszoon de *Rijk*, en de heldhaftige Reiziger van den *Broek!* allen te overbekend, om er nader over uit te weiden. (*)

4. Had Rome zijnen *Curtius*, die zich in volle wapenrusting in een' damppeel stortte, om zijne Vaderstad te redden — Nederland had twee, niet minder edele *Curtiussen*, in den hoogeromden *Schaffelaar*, (die zich van den toren van Barneveld nederstortte, om zijne kampgenooten [te redden:] en in *Lieve Heere*, die bij 't beleg van Zierikzee, met brieven in leer genaaid, door de Spaansche vloot heenzwom, en om niet in 's vijands handen te vallen, en dus alles te verraden met de hem toebetrouwde onderpanden onder de golven dook; terwijl de edele van der *Werff* te Leiden, die met zijn leven de redding zijner medeburgers wilde koopen, gelijk *Matthijs Held*, die zijne lotgenooten in het turfschip van Breda met zijn leven wilde redden, nog twee waardige tegenhangers zijn.

5. Was het Romeinsche volk trotsch op zijne *heldengeslachten* (de *Fabiussen*, *Deciussen* e. z. v.) gelijk reeds vóór hen de Grieken op de Atheensche, Spartaansche of Thebaansch helden, hoe oneindig talrijker, verlichter en edeler vertoonen zich niet de *heldengeslachten in Nederland* van de tijden der Watergeuzen af tot op de helden van Doggersbank? Staren wij niet met eerbied en bewondering op de lange reeks van helden uit het stamhuis van *Nassau*, op de Hollandsche en Zeeuwsche heldengeslachten der *Watergeuzen*, op de vijftien EVERTSENS,

(*) Zie *Collot d'Escurijs*, de Karakterschetsen van van *Kampen* en van *Engelberts*, *Nederlandsche heldendaden te lande* (door *Boscha*) en ter zee (oude uitgaven.)

op zes BANKERTS, op vijf de Moor's, op vijf HOLLAER's, op vier *Boetzelaar's*, twee *Boisot's*, drie *Almonde's*, twee DE RUITER's, twee TROMPEN, twee SWEERTS, op zoo vele *Pollandten*, *Wassenaars*, van *Stijrums*, van der *Zaan's*, die meest allen op het bed van eer stierven, gelijk *Piet Hein*, van *Brakel*, de *Vries*, de *Haan*, *Kortenaar*, de *Witte*, *Floriszoon*, van *Gent*, *Krul*, of *Bentink*, vóór, met af na hen deden?

6. Is men van bewondering opgetogen bij de daden van HORATIUS COCLES, of van MUCIUS SCAEVOLA bij de Romeinen, men opene slechts de geschiedrollen van Nederland, en men zal meer dan eenen Nederlander dien eernaam van *Nederlandsche Coclessen*, *Scaevola's* of *Dentatus* waardig keuren: hetzij in eenen JAN HARENG, die op een' dijk tusschen het Y en het meertje post vattende, geheel alléén tegen een drom van vijanden vecht, tot dat de zijnen gered zijn; — hetzij in JAN VAN GALEN, den *Nederlandschen Bajard* ter zee, die alléén, en van de zijnen verlaten, tegen twintig zeeroovers strijdt, en in weérwil van elf onvangene wonden op nieuw den dood te ontmoet smelt; het zij in eenen VAN WELDEREN, die, bij 't verrassen der Schenkenschans, liever, als een nieuwe *Dentatus*, ter dood toe voortstrijdt, dan zich over te geven, gelijk in 1793 de dappere Kommandant van de Klundert, VAN KROFF als held ter dood toe vocht; hetzij in den *Nederlandschen Scaevola*, BORDET (*) die eerst aan zijne benarde medeburgers een voorbeeldig staaltje van ongevoeligheid voor smarten gaf, door zich de hand aan de kaars af te branden, en daarna, bij de overgave van Haarlem, zich door zijn' eigen knecht liet doodschieten.

7. Was de heldhaftige opoffering der drie *Deciussen*, (Grootvader, Vader en Zoon) voor het welzijn van 't Vaderland, alléén groot en bewonderenswaardig, toen zij, in drie verschillende veldslagen, zich te midden onder de vijanden stortten, ten einde aan hun volk de overwinning te verzekeren, gelijk in latere dagen de edelaardige Zwitser, *Arnold van Winkelried*, in den slag bij Sempach, — waar zijn' er wel meer *Deciussen* en *Winkelrieden* te vinden, dan in de jaarboeken van Nederlands heldendaden ter zee en te lande? — De ossenkooper HERMAN DE RUITER, die in 't jaar 1570 het Fort Loevesteijn door list verraste, en bij de herovering tot den laatsten man toe vocht; of volgens de meeste schrijvers de lont in het kruid stak, en met eene menigte Spanjaarden in de lucht vloog! (.) De brave Watergeus, SEBASTIAAN DE LANGE, die in 't jaar 1572, bij 't beleg van Middelburg, door vier grootere schepen besprongen zijnde, na eene heldhaftige verdediging, de lont in het buskruid stak, en (als het 1ste voorbeeld der edelste zelfopoffering ter zee) te gelijk met tallooze vijanden in de lucht

(*) *Bordet* was een Franschman in Nederlandsche dienst, gedurende het beleg van Haarlem.

(.) Het spijkeren van zijn hoofd aan de galg, dunkt mij niet genoeg tegen dit heldenbedrijf te bewijzen, daar men welligt zijn hoofd te midden onder puin en lijken kon vinden. Vond men niet ook overblijfselen van den held van *Speijk*? En redde niet zelfs *Bontekoe*, na een soortgelijk lot, zijn leven?

vloog. — De kloeke Onder Admiraal van Zeeland, REINIER KLAASZON (wiens gedenkwaardig bestaan, in 't jaar 1606, door onze puikdichters, vooral door *Helmets*, bezongen is) toen hij, bij kaap St. Vincent, na twee dagen lang tegen den overmagtigen vijand gestreden te hebben, in plaats van zich over te geven, de lont in het kruid stak, en het schip met al wat er op was, in de lucht deed vliegen! — Deze allen verdienden, reeds lang voor den onvergetelijken VAN SPELJK, den eernaam van *Nederlandsche Deciusen*. En hoe gemakkelijk zoude het ons vallen, om nog eene reeks van tegenhangers in *Roemer Vlask*, in *Joost Bankert*, in *Douwe Aukes*, in *Lighthart*, in *Alteras* en andere helden te vinden, die allen gereed waren, hetzelfde lot te ondergaan!

8. De EVERTSENS waren bijna allen even zoo vele Fabiussen! JAN EVERTSEN, die in de Vergadering der Staten van Zeeland zijn' wensch uit «voor het Vaderland te sterven, gelijk zijn Vader, zijne vier Broederen, en een zijner Zonen, *Cornelis Evertsen*, die den eernaam uerwierf van «mededinger van zijns broeders heldendeugd, en deelgenoot zijner overwinnigen; *Joost Bankert*, die reeds den eernaam verworven had van «*Geesel der Spanjaarden*», en «*Schrik der Portugezen*,» en die door twee Spaansche schepen aangeklampt zijnde, zijnen oudsten zoon, met eene brandende lont, bij de kruidkamer plaatste, met bevel, om er den brand in te steken, zoodra hij het hem gebieden zou, hem dreigende, dat hij hem met eigen hand den kop zoude kloven, indien hij weigerde te gehoorzamen; — zulke helden, en de *Brakels*, en de *Zweertsen* en de *Vries*, waren voorzeker even zoo vele Fabiussen!

9. De groote de *Ruiter* en *Maarten Harpertszoon Tromp* vonden geen' eernaam streelender, dan die van *Bestevaer*, of *Grootvader der matroozen*: maar hoe dikwerf verwierven en verdienden zij niet beiden den eernaam van «*Redders des Vaderlands* en *Herstellers van Nederlands eer*,» gelijk in latere dagen *Zoutman* en van *Kinsbergen* en *Papa Chassé*, de held der Citadel? Doch aan DE RUITER komt onbetwistbaar den eernaam toe van «*Nederlands grootsten Zeeheld*!»

10. Verdiende niet de held WILLEM III, door zijne onvermoeide pogingen en schitterende wapenfeiten, den eernaam van «*Redder van Europa*» tegen de even listige als kolossale ontwerpen van den onverzadelijk heerschzuchtigen Lodewijk XIV? En pronkt niet de groote *Heinsius* op eene overwaardige wijze in het luisterrijke *driemanschap* met *Eugenius* en *Marlborough*, ofschoon hij niet tot de land- noch zeehelden behoorde? Waren deze Driemannen minder de lothbestierders van Europa, dan *Blucher*, *Wellington* en *Oranje* in later dagen? Was zelfs Nederland toen niet met regt trotsch daarop, dat men 's Gravenhage met den eernaam van «*de groote diplomatieke School van Europa*» bestempelde? En was Nederland toen niet het land, waar de merkwaardigste Vredeverdragen (te Breda, Nijmegen, Rijswijk, Utrecht) gesloten werden, en waar men groote Diplomaten vormde?

(Het vervolg hierna.)

PROEVE

EENER

VERHANDELING OVER HET GEDRAG DER TROEPEN
BIJZONDER BELAST MET DE DEKKING DER ARTILLERIE IN HET VELD.

DOOR

J. C. van Rijnveld,

Doctor in de natuurlijke wijsbegeerte en 1sten Luitenant
der Rijdende Artillerie.

(Vervolg van No. 11.)

(3) *Dekking van den terugtogt.*

De terugtogten, in het gezigt des vijands, zijn de gevaarlijkste oogenblikken in den oorlog. Eene koelbloedige bedaardheid, grondige kennis in alle elementen des krijgs en van het terrein, onwrikbare moed en volharding in tegenspoeden en een vast vertrouwen op het verkeer der kansen, wanneer men geene grondbeginselen der wetenschap verzuimd heeft aan te wenden, in acht-neming van orde, duidelijkheid en regelmatigheid in het geven der bevelen - dit alles wordt van den veldheer gevorderd; terwijl een vast vertrouwen op zijn beleid, stipte gehoorzaamheid aan zijne bevelen den troepen als pligt wordt opgelegd. Begint de terugtogt met orde, regelmatig en voorzigtig, dan wordt dezelve doorgaans goed ten einde gebracht, en in elk oogenblik zal men zich gereed vinden, het offensieve wederom te kunnen hervatten, en dit laatste moet bij elke verdedigende houding, waartoe de terugtogten insgelijks behooren, op den voorgrond staan.

Ofschoon nu deze bewegingen tot de moeilijkste, welke in den oorlog voorkomen, behooren, gelooven wij dat het in deze te houden gedrag der dekkingen zeer eenvoudig is; dewijl in zulke gevallen de artillerie, zeldzamer dan in elk ander geval, van de overige troepen gescheiden wordt, en deze genoegzaam in de nabijheid der stukken blijven, om, des noods zelve, de algemeene dekking derzelve op zich te nemen. Wij zullen echter eenige bijzondere gevallen van nader bij beschouwen.

Wordt de terugtogt door eene engte of bergpas ondernomen, dan gaat het grootste gedeelte der artillerie, de overige troepen, door het defilé vooraf, geleid door de dekking. Het in deze te houden gedrag is vroeger genoegzaam aangeduid.

Op één punt echter wordt de oplossing van het vraagstuk voor de dekking moeilijker. Zij moet namelijk, bij eene doorgaande achterwaartsche beweging, zoo nabij mogelijk aan de batterij gesloten blijven, zoo wel in het vuur als op den marsch; zij mag zich daarbij niet aan

het vijandelijk vuur onttrekken. In enkele gevallen, kan zij de batterij op eenigen afstand volgen, bij voorbeeld, wanneer de batterij eenige honderd passen in versnelden gang of in draf terugtrekt. Dan zal zij somwijlen, tegen de vijandelijke infanterie, het offensieve moeten aannemen, om de batterij tijd tot het opleggen en tot afmarcheren te geven.

Dit kan plaats hebben, wanneer, in de vroeger veronderstelde wijzen van aanvallen, gedurende het staande gevecht, de kommandant der batterij bevel ontvangt, of uit zich zelve het geraden oordeelt, eenige honderd passen, hetzij met de geheele batterij te gelijk, of bij gedeelten van dezelve, terug te trekken.

Wordt nu de kommandant der dekking onderrigt, dat de geheele batterij eenige honderd passen terugwaarts stelling zal nemen, dan bepalen zijn eerstelijk te nemen voorzorgen zich tot hetgeen hij te doen heeft, bij eenen overmagtigen aanval, namelijk bijeenrekking van het verstrooide gedeelte der dekking. De vleugel-pelotons stellen zich in massa, en blijven de flanken der batterij beschermen. Zoodra het ophouden van het vuur voor de stukken bevolen of geblazen wordt, rukt het reserve peloton, achter het midden der batterij geplaatst, in verstrooide orde, door de openingen der stukken heen, om zich vóór dezelve te plaatsen, ten einde het opleggen der affuiten te beschermen en te dekken. De beide gelederen stellen zich schaaksbords-gewijze op, en zoodanig verstrooid, dat zij de ruimte tusschen de beide vleugel-pelotons of de breedte, welke de batterij beslaat, dekken. Het onderstaande figuur, zal onze denkbeelden verduidelijken.

In deze orde neemt de geheele dekking, voor een oogeblik het offensieve tegen den aandringenden vijand tot zoolang de batterij zich in beweging stelt. Alsdan begint zij haren terugtocht in dezelfde orde, met in acht neming van hetgeen de taktiek der infanterie voor eenen zoodanigen terugtocht voorschrijft, geregeld, doch zoo gezwind mogelijk.

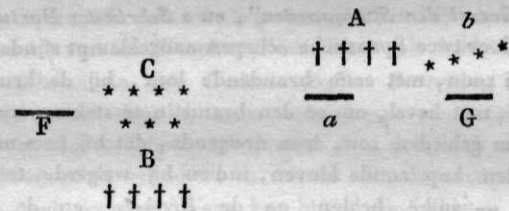
Het aldus verstrooide reserve-peloton moet in twee gelijke deelen afgedeeld zijn, en aan hetzelfde worden kennelijk gemaakt, dat de regter helft der beide gelederen op het rechter- en de linker-helft op het linker-vleugel-peloton, op een hun bekend seinteeken, in den looppas moeten aansluiten.

Dit bekend zijnde, zal de kommandant der dekking, die zich in de nabijheid van een der vleugel-pelotons dient op te houden, als hij den trompetter der batterij, voor het *achterwaarts in batterij* hoort blazen, of bij gebreke daarvan, het kommando daartoe hoort doen, of voorbereidselen, tot het in batterij komen, ziet nemen, het bedoelde seinteeken doen geven.

Zoodra nu het verstrooide reserve-peloton aan de beide vleugel-pelotons is aangesloten, zullen deze laatste, terugtrekkende, links en rechts veld winnen, om het veld voor de op nieuw in batterij staande stukken te vergrooten. Zoo lang de dekking de stukken nog verre vooruit is, zullen deze hun vuur eenigzins concentreren. De vleugel-pelotons kunnen, des noods en naar omstandigheden, bij hunnen verderen terugtocht zich nog door tirailleurs laten dekken, daarbij echter in acht nemende, zich niet vóór de vleugels der batterij te verspreiden.

Blijft de batterij bij de aankomst der dekking nog stand houden, dan plaatst zich alles wederom, zoo als bij het staande gevecht is aangewezen.

Trekt de batterij, bij gedeelten, bij voorbeeld, met halve batterijen, hetgeen niet zelden gebeurt, terug, dan kan de zoo even gegevene opstelling der dekking niet gebezigd worden. Het reserve-peloton deelt zich alsdan in twee ongelijke deelen, blijvende het sterkste gedeelte bij de halve batterij, die nog stand blijft houden.

Het bovenstaande figuur wijst eene stelselmatige terugtrekking, voor dit geval, aan. A is de halve batterij, die stand houdt, en F en G zijn de vleugel-pelotons; het peloton G kan, naar omstandigheden, eenige tirailleurs op eenen kleinen afstand vooruit zenden, C is het gedeelte van het reserve-peloton, dat mede terugtrekt, a het andere gedeelte, dat achter den linker-vleugel der halve in het vuur geblevene batterij blijft stand houden en zich gedraagt, zoo als bij het achterwaarts gaan der geheele batterij is aangewezen.

Ontegenzeggelijk wordt de toestand van de dekking het gevaarvolste, wanneer de batterij, of een gedeelte derzelve, den last ontvangt, op een of ander gewichtig punt, tot het uiterste, tegen eenen overmagtigen vijand, te blijven stand houden. Is dat punt vóór eene engte gelegen, dan bedreigen de dekking minder gevaren dan de batterij; dewijl de laatste, in dat geval, duchtig beschoten wordt, terwijl de dekking eerder gelegenheid zal vinden, zich tegen het vijandelijk vuur te beschutten. Ook bij den terugtocht door de engte, zal de infanterie-dekking alle terrein-hindernissen kunnen te baat nemen, om den vijand afbreuk te doen en hem door een wel onderhouden geweervuur van het achterste gedeelte der kolonne stukken verwijderd te houden, waartoe zij al hare krachten moet inspannen. Bevindt zich echter bovenbedoeld punt achter eene eng-

te, en is het blijvende gedeelte der artillerie gelast, om het deboucheren van eenen overmagtigen vijand zoo lang mogelijk te verhinderen, dan is de toestand der dekking het bedenkelijkste, zoodra het den vijand gelukt, schielijk door te breken en kavallerie bij de hand heeft. Men kan, wel is waar, veronderstellen, dat er, behalve de dekking, ook nog andere troepen in de nabijheid der artillerie staan, doch hij, die bij ondervinding weet, hoe ontmoedigend een zoodanig met geweld deboucheren op den troep, die de engte verdedigt, werkt, en hoe moeilijk het den kommandant eener achterhoede dikwerf wordt, om zijne maatregelen en bevelen te doen uitvoeren, — dien toch zal het niet vreemd zijn, dat het hierbij zoo noodzakelijk zamen werken der troepen van alle wapens veeltijds eene vrome wensch blijft. De terugtrekkende artillerie zal dus ook hierbij in de bijzondere dekking haren grootsten steun moeten vinden, en aan deze groote doch ook eervolle verplichting zal zij met de heldhaftigste opoffering moeten voldoen.

Zoo lang de vijand met gelijksoortige wapenen aanvalt, kan de verdediging stelselmatig blijven, en bepaalt zich tot het terughouden der vijandelijke tirailleurs. Bedreigt echter deszelfs kavallerie den eenigen weg, die voor den terugtogt kan gekozen worden, of is het rugwaarts gelegene terrein vrij en open, zoo wordt het gevaar des te grooter.

Eene versterking van de bijzondere dekking wordt in die gevallen volstrekt noodzakelijk, vooral, wanneer de batterij bij gedeelten terugtrekt.

Door de inrigting van ons nieuw materieel, waarbij met vaardigheid kan opgelegd en afgenomen worden, blijft de artillerie in haren terugtogt altijd strijdvaardig, bijna even zoo doorgaande, als bij het vroegere materieel aan het sleeptouw, hetwelk bij het tegenwoordig materieel, des noods, ook nog kan aangeslagen worden, doch waartegen vele gegronde bedenkingen bestaan. Door deze strijdvaardige bewegelijkheid kan zij den vijand tot op 300 passen laten naderen, vuur geven, opleggen en terugtrekken. Slechts de vijandelijke kavallerie blijft, wegens hare snelle bewegingen, nog altijd gevaarlijk.

Wij zouden hier nog alleen moeten bijvoegen, dat, in geval de bijzondere dekking versterking verkrijgt, deze versterking in massa's bijeen blijft, en de hoofd-reserve uitmaakt. De bijzondere dekking kan zich, in dat geval, meer om en in de nabijheid van het gedeelte der artillerie houden, dat tot het uiterste oogenblik in het vuur blijft, terwijl het terugtrekkende gedeelte onder de beschutting dezer hoofd-reserve blijft.

B. Gedrag van de dekking, op de bivouacs, voor den vijand.

Betrekt de artillerie, vóór of na een gevecht, het bivouac, dan is het gedrag der dekking geheel *bewakende*. Er

kunnen hierbij nog wel eenige bijzondere gevallen plaats hebben, namelijk, of de artillerie bij de voorhoede, geheel in de nabijheid des vijands, of meer achterwaarts bij het hoofd-korps, of bij de reserve in het bivouac verkeert, deze vereischen naar die omstandigheden, eene mindere of meerdere waakzaamheid.

Zoodra de batterij, om te parkeren, oprijdt, verdeelt de kommandant van de dekking zijne troep in drie gelijke deelen, waarvan het één derde gedeelte op wacht wordt gekommandeerd.

De hoofdwacht stelt zich op, in het midden, achter of voor het front der batterij. Deze hoofdwacht zendt een derde gedeelte op voorpost, naar den kant des vijands; dit derde gedeelte stelt zich op ongeveer 60 passen voorwaarts op eenen der vleugels en plaatst van daar, voorwaarts twee liniën schildwachten, de eerste linie, van ten minste vier schildwachten, op 120 passen voor de batterij, en zoodanig verdeeld, dat zij de vleugels een twintig passen aan weerszijde deborderen; de tweede linie schildwachten (uit twee of drie man bestaande) komen een vijftig passen verder vóór de tusschenruimten van het 2de tot het 3de, en het 6de tot het 7de stuk. Wanneer de hoofdwacht, voor het front der batterij, naar den kant des vijands geplaatst is, kunnen de opgegevene afstanden der voorposten, betrekkelijk, verminderd worden.

De hoofdwacht stelt een, naar omstandigheden doelmatig, aantal schildwachten op de flanken en in den rug der batterij op. Deze wacht wordt dooreen' officier, de voorwacht kan door een' goed onder-officier worden gekommandeerd.

Het tweede gedeelte der dekking komt op het piket (dat gedeelte hetwelk den vorigen dag de wacht gehad heeft) en kan zich, naar gelang van de ruimte, achter of zijdwaarts van de batterij, opstellen.

Het derde gedeelte der dekking wordt bestemd tot dekking van de fourageringen, waartoe het zich bij de tot deze dienst gekommandeerde artilleristen voegt; zij zullen, deze dekkende, hen tevens behulpzaam zijn in deze somtijds gevaarlijke en moeilijke taak, en daarbij gelijktijdig voor de behoeften van den geheelen dekkings-troep zorgen. Bij dit gedeelte zal zich altijd een officier van de dekking voegen, terwijl een derde officier bij het piket blijft. Het aflossen en visiteren der posten wordt uitgevoerd, zoo als zulks in de reglementen en in de velddienst voor de infanterie wordt voorgeschreven.

II AFDEELING.

GEDRAG DER KAVALLERIE-DEKKING BIJ EENE BATTERIJ RIJDENDE-ARTILLERIE.

Wanneer er twee wapens bestaan, die, bij eene doelmatige verbinding met elkander, bijzonder geschikt zijn,

de schitterendste wapenfeiten te verwezenlijken, en de beslissendste overgangen in de gevechten daar te stellen, dan zijn dit ontegenstrijdig de *kavallerie* en *rijdende artillerie*. Dit is geene waarheid, welker *weten* wij aan afgetrokkenes bespiegelingen verschuldigd zijn: zij staat daar in het onvergankelijke licht der krijgsgeschiedenis, omgeven met daadzaken, waaruit wij de gevolgtrekking kunnen opmaken, dat de glansrijkste uitkomsten, door beide gelijktijdig op één en hetzelfde punt behaald, even als hunne gezamenlijk ondervondene nederlagen, in rechte reden stonden, tot de bekwaamheid hunner aanvoerders. Doch dwalen zouden wij, wanneer wij het rigtsnoer, voor eene doelmatige verbinding der beide wapenen, welke die uitkomsten hebben opgeleverd, zouden gaan zoeken in den afgemeten omtrek van het *gewoonlijke*, daar hij alleen te vinden is in het gebied van het *buitengewone*, dat deszelfs grenzen heeft, waar koenheid ophoudt koen, en het talent ophoudt talentvol te zijn.

FREDERIK *de groote*, wiens doordringend oog en alles omvattende geest de grondvesten overzag en aanschouwelijk maakte, waarop de nieuwere wijze van krijgsvoering moest gebouwd worden, was de eerste, die deze waarheid vermoedde en die de zekerheid wilde hebben, of zij iets meer dan een droom der verbeeldingskracht was. Slechts eenige proeven, en 's mans overtuiging was gevestigd; en ware de rijdende artillerie toenmaals geweest, wat zij thans is, dan ware er voorzeker, onder hem, in den zevenjarigen oorlog, uit hare verbinding met de kavallerie, wapenfeiten voortgesproten, welligt glansrijker dan die, waarop wij in de latere krijgsgeschiedenis bogen kunnen. Zijn niet minder groote opvolger in het gebied der krijgskunst (*Napoleon*) vervolgde de taak, door gene nog te vroegtijdig afgebroken; doch hoe zegerijk hij deze beide wapenen, onder verschillende omstandigheden, ook wist te gebruiken en aan te voeren, is het den vereerders van zijn krijgsgenie niet mogelijk geweest, slechts eenen blik te werpen op de inzichten en bedoelingen, die daarbij in hem voorzaten. Hij was te gedurig en te langdurig gelukkig, dan dat eenig vast stelsel, ten aanzien van het bedoelde, merkbaar werd; en verlaten heeft hij het groote tooneel der wereld, waarop hij zoo lang geschitterd heeft, zonder zijne denkbeelden, over de gevechts-leer der met elkander verbondene wapens van kavallerie en rijdende artillerie, aan zijne leerlingen na te laten.

Hoewel het een groot verschil kan genoemd worden, dat tusschen de gevechtsleer der beide verbondene wapenen, in het groot, en tusschen de grondregelen, welke het gedrag eener kavallerie-dekking van rijdende artillerie bepaalt, bestaat, zoo dient men echter deze uit het standpunt van gene te overzien, om met eenige orde, de denkbeelden, over het onderhavige onderwerp van het ge-

heel tot het *gedeelte*, eene zekere en ons doel bevoorliefde bepaalde rigting te geven.

Het missen van dat geheel, — zoo wij von DECKER in zijne *Gefechtslehre der beiden verbundenen Waffen: kavallerie und reitende artillerie* (Berlin 1819) niet als eene beslissende en bevoegde autoriteit en als leidraad zouden mogen aannemen; — de zwarigheid, die zich opdoet, wanneer men in aanmerking neemt, dat hij, die de leer van het gevecht van twee met elkander verbondene wapens bestuderen wil, ook met de krachten, de zwakke zijden en met de eigendommelijkheden van beide, afzonderlijk genomen, naauwkeurig moet bekend zijn, zal hij tegen den vijand van hunne verbinding wezenlijk nut trekken, — dit alles, zeggen wij, maakt de behandeling dezer afdeeling dubbel moeilijk. Wij hebben, wel is waar, niet het voornemen de gevechtsleer der beide bedoelde verbondene wapenen te beschouwen; doch de vorige *afdeeling* heeft kunnen doen opmerken, hoezeer het daarin behandelde onderwerp reeds de grenzen der hoogere taktiek nadert. Wij zullen derhalve ook hierbij de toegevendheid onzer lezers moeten inroepen, wanneer zij geopperde denkbeelden met het waas der nieuweheid overdekt zien; want, wanneer men de oneindigheid der verscheidenheid van omstandigheden, zoo zeer verbonden aan den aard en de eigenschappen der beide vereenigde wapens, beschouwt, dan zal men voorzeker tot de sluitrede geraken, dat eene gevechtsleer voor beide te zamen genomen, al is het ook in het kleine, meer *uitzonderingen* dan *regels* moet bevatten. En in zekeren zin behoort het te houden gedrag der kavallerie-dekking van rijdende artillerie tot de bedoelde leer.

In de taktiek der kavallerie, dat tweede hoofdwapen van een leger, heerscht een geheel eigene geest. Derzelver algemeen karakter is snelheid in de uitvoering der bewegingen, die zij voorschrijft, en onstuimigheid in het eerste treffen met den vijand, terwijl dezelve ons tevens doet inzien, dat de kavallerie, voor den aanval uitnemend is, doch voor de verdediging weinig of geenegeschiktheid aanbiedt.

Wanneer men nu uit dit oogpunt van de gepastheid om zich te kunnen *bewegen* of tegen den vijand *staande* te kunnen vechten, de geschiktheid der drie verschillende wapens tot den *aanval* of de *verdediging* wil afleiden, dan komen wij tot de gevolgtrekking, dat ook de rijdende artillerie, in zekere mate, tot den aanval geschikt is; daar zij, bij den hoogen graad van snelheid, waarmede zij zich kan bewegen, ook de eigenschap verbindt, van dezelve langdurig te kunnen uithouden, en in deze hoofdeigenschap van dat wapen, waardoor zij zich ten haren voordeele van de veld-artillerie onderscheidt, ligt de grond, waarom zij, om eigenaardig en ten meeste nutte aangewend te worden, met de kavallerie moet worden verbonden, die

daardoor iets van hare kracht in de verdediging, ontleend. Wij zullen alzoo, voor de dekking der Rijdende-artillerie door kavallerie, in het algemeen, in het oog moeten houden, de geaardheid van het wapen, dat daartoe gebezigd wordt, dat is: het *Offensive*.

Bij de inleiding dezer verhandeling, hebben wij de sterkte eener kavallerie-dekking voor eene batterij rijdende artillerie bepaald op 120 à 150 man, zonder van de soort van kavallerie te spreken, welke daartoe het geschiktste wordt gerekend. Wanneer men aan de beide laatste bovenstaande zinsneden eenige aandacht gewijd heeft, dan zal men wellicht in ons gevoelen deelen, dat de dekking der rijdende artillerie zal moeten zamengesteld zijn uit ligte kavallerie, en dat deze uit haar eigene weinige geschiktheid in de verdediging, minder door klein geweer-vuur, en meer door blanke wapenen, zich de haar opgelegde taak zal waardig maken. En daarna gerekend, zouden de lanciers de voorkeur verdienen, wanneer bij dezelve een peloton tirailleurs goede schutters met karabijnen en pistolen gewapend, gevoegd werd. De manschappen daarvan moeten geoefend zijn, om te voet te kunnen vechten, dewijl er omstandigheden kunnen voorkomen, dat terrein-hindernissen, voor of ter zijde van de wegen, moeten onderzocht worden, welker nadering te paard onmogelijk is. Zulks heeft plaats in de veronderstelling dat geene infanterie in de nabijheid is.

(1) *Dekking bij den marsch en opmarsch.*

Wij zullen hierbij, even als in de eerste afdeeling, ter regeling onzer denkbeelden aannemen, dat eene rijdende batterij bij eene brigade kavallerie is ingedeeld, en met deze, ter bereiking van het een of ander oogmerk, tegen den vijand op marsch is.

Bij alle de werkzaamheden der kavallerie tegen den vijand moet verrassing het karakter zijn, waardoor deze zich doet kennen; derhalve is het een vereischte, dat de rijdende artillerie zoo bedekt mogelijk tusschen de kavallerie marcheert, om zich aan den vijand niet eerder te toonen, voor dat zij tegen denzelfden werken kan. De omstandigheden bij, of het doel van den marsch, bepalen het al of niet vereenigd marcheren der geheele batterij. In de meeste gevallen worden er echter twee stukken van afgezonderd, die onmiddellijk achter de voorhoede marcheren; daarna volgen de overige stukken, tusschen het voorste gedeelte der brigade en de reserve, waarbij zich ook de kaissons en reserve-voertuigen der batterij ophouden. Bij eene zoodanige dispositie, wordt het grootste gedeelte van het tirailleurs-peloton, door een' officier gekommandeerd, bij de voorste stukken gevoegd. Een tweede officier der dekking, wordt met eenige ruiters, bij de *voordraf* gezonden, om de artillerie bij tijds ken-

nis te geven van de terrein-hindernissen, die den marsch van voertuigen zoude kunnen bemoeijelijken (*). Twee pelotons dekking blijven bij de overige zes stukken, ter wederzijde van de kolonne; het eene marcheert echter ter hoogte der beide voorste, het tweede ter hoogte der achterste stukken. De overgeschotene ruiters van het tirailleur-peloton houden zich bij den kommandant der dekking op, om door dezen naar omstandigheden gebezigd te worden, tot het zijwaarts verkennen van het terrein. Een twintigtal ruiters, door een beproefd onder-officier gekommandeerd, blijft bij de kaissons en reserve-voertuigen, ter beschikking van den artillerie-officier, die met derzelver geleiding belast is.

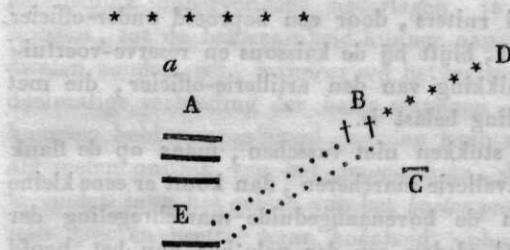
Wanneer de stukken niet tusschen, maar op de flank der kolonne kavallerie marcheren, dan komt er eene kleine verandering in de bovenaangeduide marschregeling der dekking; dewijl alsdan een der pelotons aan het hoofd der stukken en het andere aan de opene flank der batterij, ter hoogte der twee laatste stukken, marcheert. Bij zulk eene marschregeling zal de kommandant der brigade echter moeten afzien van het voordeel, dat eenige onverwachte kanonschoten kan aanbrengen, en wel van daar, waar de vijand geene artillerie verwacht had, dewijl de artillerie, op zijde van de kolonne marcherende, ook reeds in de verte door den vijand kan gezien worden.

Komt men op den marsch in de nabijheid des vijands en stelt de kavallerie zich in kolonne met eskadrons op, om den vijand te verdrijven, dan zal de artillerie zich voorzeker in kolonne met halve batterijen formeren, in welk geval in de stelling der dekking geene verandering plaats heeft, tenzij derzelver kommandant het geraden oordeelde, om de opene flank der batterij door eenige flank-tirailleurs te doen verkennen, waarmede hij echter niet te kwistig mag zijn, omdat de snelheid waarmede de artillerie zich in zulke omstandigheden wellicht zou moeten bewegen, en de dikwerf afgezonderde stelling, die zij in moet nemen, niet toelaten, dat de dekking zich te veel verbrokkele, en zich op verren afstand van haar verwijdere.

Is de vijand, op het ontmoetings-punt, zwak, dan zal veeltijds de voorhoede der brigade, ondersteund door de beide stukken, welke zij met zich voert, in staat zijn, om eene ruime baan te maken. Wanneer eenige weinige kanonschoten deze taak kunnen bespoedigen, en het voor het doel van den marsch, onverschillig is, of men het aanwezig van troepen, in de verte door kanonvuur al of niet

(*) Alleen kavallerie-officieren, die eenigen tijd bij dekkings-troepen de artillerie zijn toegevoegd geweest, met dat wapen mede gemanceuvreerd hebben, en deszelfs behoeften hebben leeren kennen, zullen aldaar aan de artillerie wezenlijke diensten kunnen bewijzen.

wil doen kennen, dan zullen deze beide stukken zich regts of links, in versnelden gang, vooruit begeven, om stelling te nemen, voorafgegaan door de helft van het dekkings-peloton, dat zich daarop en tirailleur verspreidt; de andere helft blijft op de opene flank der stukken. Zoodra de stukken worden afgelegd en in batterij gesteld, begeven zich bovengenoemde tirailleurs in galop op den open vleugel en blijven verstrooid staan, ten einde de vijandelijke tirailleurs, gade te slaan.

Het bovenstaande figuur, waarbij A de voorhoede; a tirailleurs der voorhoede; B, de van E opgerukte twee stukken; C het halve vereenigde en D de tweede helft, in tirailleur verspreide, dekking-peloton, beteekent, zal genoegzaam het door ons gestelde verduidelijken.

Is er eene grootere ontwikkeling van strijdkrachten noodig, en moet ook het overige gedeelte der batterij hiertoe bijdragen, dan zal, in de eerste plaats, de hoofdmagt zich aan de voorhoede zoo snel mogelijk aansluiten en zodoende ook aan de zes achterste stukken gelegenheid geven, om zich voorwaarts met de voorste twee stukken te kunnen vereenigen. In dat geval, begeeft de kommandant der dekking, zich met één peloton, zoo snel mogelijk, naar de plaats hem door den chef der batterij aangewezen, om het terrein te verkennen; en zoo dit voor een' opmarsch der stukken geene hindernissen oplevert, doet hij, als ten teeken daarvan, zijne manschappen in tirailleur verspreiden: eensdeels om den batterij-kommandant te verwittigen, dat hij met gerustheid kan opmarcheren, anderdeels, om dien opmarsch tegen ondernemende vijandelijke tirailleurs te dekken. Zoodra de stukken zich in batterij stellen, handelt hij, als boven is aangewezen.

Stellen zich nu de laatstgenoemde stukken ter regter zijde en naast de beide eerstgenoemde op, dan begeeft zich de dekking der twee vroeger genoemde stukken, aan de linker zijde van deze, doch in dezelfde orde. Overigens houdt zich de dekking zoo dicht mogelijk bij de batterij op. Voert de vijand geschut aan, om de voorwaartsche beweging der brigade te stuiten, en wordt de batterij-kommandant daardoor te rade eene andere stelling in te nemen, dan treedt hier het geval op, dat de dekking zich voordeelg kan onderscheiden, zoo niet met roem

overdekken. De beweging namelijk, die de batterij moet doen, moet beschermd worden door eene offensive beweging der dekking. Zoodra dus derzelver kommandant onderrigt is, naar welk punt de batterij zich begeeft, zal hij, slechts een peloton bij de batterij latende, met de overige eenen koenen zwerm-aanval op de vijandelijke stukken maken, om derzelver aandacht van de beweging der batterij af te trekken en alzoo aan deze gelegenheid geven zich ongehinderd op te stellen. Zoodra dit doel bereikt is, trekt hij langs dien weg terug, langs welken hij de batterij het minste in haar vuur hindert.

In zulke marsch-gevechten, waarbij snelle bereiking van het doel dikwerf de *conditio sine qua non* is, moeten zoowel dekking, als rijdende artillerie toonen, dat beide met moed bezielde zijn, terwijl zij wederzijds moeten wedijveren, zonder de koelbloedigheid noch het beleid uit het oog te verliezen, elkander in dapperheid te overtreffen.

Het hand over hand beproeven, het heen en weder rijden, of besluiteloosheid in het nemen of kiezen van stellingen, moet vooral bij rijdende artillerie nimmer plaats hebben. Daár, waar zij zich vertoont, moet zulks ook met nadruk geschieden. Halve maatregelen, op grooten afstand van den vijand genomen, kunnen door berekening of de omstandigheden gebillijkt worden, namelijk, wanneer er tijd voor berekening voorhanden is, doch om te handelen schiet er, in bovenbedoelde omstandigheden, voor de rijdende artillerie en derzelver dekking luttel tijds over. Beide moeten zich dikwerf aan een hun eigeu geworden *tact* overgeven, die, wanneer zij uit eenen krachtigen geest voorkomt, somtijds hooger waarde heeft dan alle berekeningen.

Wanneer men gedurende den marsch op eene engte stoot, die door den vijand bezet is, dan heeft de kavallerie eene der moeilijkste vraagstukken op te lossen. Zich dadelijk met onstuimigheid op de engte te werpen, is bijna nimmer aan te raden, vooral niet wanneer men de sterkte des vijands niet kent. Voor dat men alzoo tot eenig besluit komt, moet er niets onbeproefd gelaten worden (als daartoe tijd overig is), om de engte om te trekken en den vijand van ter zijde te bestoken, ten einde zoo doende het gevaar in gedeelten te ontleiden. ROGNIAT zegt in een zijner werken, dat er welligt geene engte in de wereld bestaat, eenige passen in het Alpengebergte uitgezonderd, die niet omgetrokken zoude kunnen worden. Overigens moet hierbij nog worden aangemerkt, dat, wanneer het er op aan mogt komen, met geweld eene uitgestrekte engte of bergpas te vermeesteren, geen veldheer daartoe kavallerie en rijdende artillerie alleen zoude bestemmen. Kleine engten, zooals men ze in de vlakste landen aantreft, kunnen alzoo alleen hier ter sprake komen.

Het vermeesteren van eene zoodanige engte, bestaat uit eenige elkander opvolgende operatiën.

Vooreerst moet de vijand verkend worden, om te weten, hoedanig hij zich opgesteld en welke maatregelen van verdediging hij genomen heeft. De moedigste en best beredene ruiters worden hiertoe gekozen, waarbij zich een tiental ruiters van het tirailleur dekkings-peloton, onder geleide van eenen der officieren van den dekkings-troep, voegen. Deze officier verkent den vijand en het terrein, in betrekking tot de artillerie, waarbij hij is ingedeeld, om daarvan verslag aan den batterij- en dekkings-kommandant te doen. Hij handelt alzoo, hoewel met de overige verkenning, door den brigade-chef uitgezonden, vereenigd, geheel onafhankelijk van dien.

Vervolgens moet men, terwijl de vijand in het front bezig gehouden wordt, gelijktijdig hem zoo mogelijk zoeken om te trekken. Eenige tirailleur-pelotons van de brigade met een paar stukken kanon, vergezeld van een peloton der dekking, zijn hiertoe zeer geschikt.

Wanneer men zich voor het front van eene engte opstelt, dan heeft men gewoonlijk het voordeel eene bredere stelling dan die des vijands te kunnen innemen, en dit voordeel moet ten nutte gemaakt worden. Twee stukken van de batterij stellen zich alzoo regts en twee andere links van de engte op, elk van een peloton der dekking vergezeld, die zich, bij deze gelegenheid in de tusschenruimte der beide sectiën en tirailleur opstellen. *Het varietas delectat*, moet hierbij de leus zijn, zoowel voor de artillerie als voor derzelfer dekking: gedurig van plaats verwisselen, dan voor-, dan achterwaarts, dan wederom zijdwaarts, en een langzaam kanon-vuur zijn aan te bevelen. Kunnen eenige van de beste schutters der dekking afzitten, hunne paarden overgeven en de engte op karabijn-schot-verheid te voet naderen, zonder de artillerie in hare werkzaamheid te hinderen, dan kan ook dit middel te baat genomen worden, om den vijand te bestoken en bezig te houden. Voor rasen overval heeft men zeldzaam beducht te zijn; dewijl de vijand, in zulke omstandigheden, er zich tweemaal op bedenkt, om de engte te verlaten en zich voorwaarts in de vlakke te begeven.

Zoodra nu het bericht ingekomen is, dat de gedetacheerde troep een omgangspunt gevonden heeft, en op des vijands flank in aanmarsch is, dan wordt tot de operatie van aanval overgegaan. Twee stukken maken zich daarop gereed, om in versnelden gang de engte zo dicht mogelijk te naderen. Een vijftigtal van de beste schutters, zoowel van de Brigade als van de dekking genomen, vergezellen dezelve, zitten af, zenden hunne paarden terug, tot bij de overige troepen, en maken zich alle terrein-hindernissen ten nutte, om door een hevig en welgerigt tirailleur-vuur (te voet) de boorden der engte van

vijandelijke tirailleurs te zuiveren. De twee evengenoemde stukken moeten eene zoodanige stelling innemen, dat zij den aanval der kavallerie wel voorbereiden, doch niet hinderen kunnen; een peloton der dekking houdt zich links of regts van de beide stukken aaneen gesloten op.

De overige vier stukken nemen snel eene zoodanige stelling in, dat zij eenen mogelijken terugtogt kunnen dekken; de nog overig gebleven dekkings-troepen, verzamelen zich daarbij aan den openen vleugel, terwijl het te vermoeden is, dat de brigade-chef zijne reserve, op eenen der vleugels dezer vier stukken zal hebben doen opstellen.

Wanneer de engte genomen is, worden de handpaarden der afgezetene ruiters zoo snel mogelijk naar de plaats gevoerd, waar laatstgenoemde zich bevinden. Daarna wordt de marsch, naar omstandigheden, op dezelfde wijze als vroeger omschreven is, vervolgd.

(*Het vervolg hierna.*)

OVERZIGT

VAN DE MANOEUVRES EN SPIEGELGEVECHTEN DER
OOSTENRIJKSCHE TROEPEN, AAN DE OEVERS
DER *MINCIO*,

OP DEN 7^{den}, 8ster EN 9^{den} OCTOBER 1833.

Ons vorig nommer, waarin wij eene beknopte schets dezer manoeuvres, uit de *algemeine Militar Zeitung* overgenomen hebben, was reeds ter perse, toen wij over de hier aan 't hoofd genoemde manoeuvres eenige nadere en meer omstandige berigten inwonen. Op dat tijdstip wisten wij nog niet met zekerheid op te geven, dat, onder het groot aantal aanzienlijke vreemdelingen, welke deze manoeuvres hebben bijgewoond, zich ook Z. D. H. de luitenant-generaal Hertog *Bernhard van Saksen-Weimar* en de generaal-majoor *Baggelaar* bevonden hebben, en het is aan de voor ons zoo eervolle bereidwilligheid, van Z. D. H., dat de lezers van *Spectator* het volgende naauwkeurige en leerzame officiele relaas dier manoeuvres te danken hebben, zoodanig als zulk door de Oostenrijksche staf-Officiëren is medegedeeld. Door andere militaire tijdschriften is een soortgelijk stuk ook ter verschijning aangekondigd; wij hopen echter deze hierin merkelyk vóór te zijn.

De kaarten en plans, welke ons insgelijks, op eene voor ons vereerende wijze, ter inzage gegeven zijn, en die den tekst verduidelijken, zullen wij trachten op ééne plaat over te brengen, om die bij gelegenheid te laten volgen; de werkzaamheden, daaraan verknocht, beletten ons dezelve dadelijk af te leveren. Trouwens eene goede spe-

ciale kaart van Italië zal, voorloopig, voldoende diensten bewijzen.

OVERZIGT VAN HET ALGEMEENE PLAN.

» Een uit het westen komend leger heeft een oostelijk leger bij Ticino geslagen. In plaats van hetzelfde met vereenigde krachten te vervolgen, zendt het overwinnend leger 20,000 man aan de overzijde van den Po tegen den zich, in Midden-Italië, bevindenden vijand. Met de nog overgebleven 30,000 man rukt hetzelfde het geslagen oostelijk leger achter na, vertrouwend, op de zwakte van dat leger bouwende, hetzelfde over de Etsch te kunnen terugwerpen, Mantua te berennen en alsdan over Bogoforte, bij hetzelfde, door het slaan eener brug, over den Po te gaan, om zich met deszelfs, in Middel-Italië gedetacheerd, korps weder in verbinding te kunnen stellen.»

» Tot dat einde, is het eerstgenoemd leger op den 6den October, bij de vervolging van de oostelijke armee, tot aan den Mincio voorwaarts gerukt, en verneemt aldaar van deszelfs voorhoede, dat de vijand bij Valleggio over de rivier getrokken is; de nabij gelegene hoogten, en den oever tot aan Peschiera op en tot Goito benedenwaarts bezet heeft. Ook stemmen alle berigten overeen, dat het gros des vijands bij Villa-Franca vereenigd is.»

» De chef van het westelijk leger laat daarop dadelijk Mantua door 4000 en Peschiera door 2000 man aan den regter oever van den Mincio gadeslaan, en besluit om in den morgen van den 7den vroegtijdig met eene divisie, in de nabijheid van Pozzolo, eenen schijn-overgang van den Mincio te ondernemen, doch gelijktijdig den wezenlijken overgang bij Monzambano te bewerkstelligen; om, zoo mogelijk, nog dienzelfden dag de stelling van Monte Vento te kunnen overmeesteren.»

» Het oostelijke leger daarentegen, door vroegere ongelukkige gevechten tot op 16000 man verminderd, doch in de flanken door de vestingen Peschiera en Mantua, welke met andere troepen bezet zijn, gedekt, is, met inzicht, bij Valleggio over den Mincio getrokken. Daar nu dit leger een van Verona afkomend reserve-korps in den tijd van 24 uren verwacht, en Monzambano voor den vijand het voordeeligste en ook, in rechte lijn van Verona af, het naaste overgangspunt van den Mincio is, zoo breekt hetzelfde, in den nacht van den 6den op den 7den October, in stilte uit de stelling bij Villa-Franca op, marcheert over den steenweg, die van Valleggio op Castelnuovo voert, en neemt op denzelfden, *à cheval*, eene stelling in, met den regter vleugel tegen Salionze en den linker tegen Monte-Vento geleund. Deszelfs achterhoede, welke uit eene divisie lichte troepen bestaat, is op de hoogten van Pretentina achter gebleven, om de oevers van den Mincio zwak bezet te houden. Deze flankbeweging werd door eene, uit de vesting Mantua, naar Valleggio gedetacheerde brigade van 3000 man gemaskeerd; welke brigade, in de plaats der voorhoede van het leger, de hoogten bij Valleggio bezet, en tevens bevelen ontvangt, dat, ingeval de vijand Pozzolo mogt aangrijpen, alsdan, zonder op de stelling van Valleggio te letten, op die plaats te marcheren, ten einde den overgang des vijands tegen

te gaan, en eerst in den hoogsten nood op Mantua terug te trekken.»

» De kommandant van het in aantocht zijnde reserve-korps, de Veldmaarschalk-luitenant vorst *Bentheim*, meldt intusschen, in den nademiddag van den 6den uit Vicenza, dat hij nog in den nacht tot St. Bonifacio marcheren, aldaar 6 uren rusten, den 7den, des nademiddags, in Verona, en na aldaar nogmaals eene rust van 6 uren genomen te hebben, den 8sten om twee uren 's morgens bij Valleggio aankomen zal, alwaar hij vermoedelijk het leger zal aantreffen, indien hij geen tegenbevel ontvangt.»

» De kommandant van het Oostelijke leger — welke, in afwachting zijner vereeniging met het reserve-korps, de overige troepen, onder de benaming van *eerste legerkorps*, onder de bevelen van den Veldmaarschalk luitenant baron *Geppert*, stelt — besluit daarbij tevens, aangezien dat korps te zwak is, om den overgang des vijands over den Mincio te kunnen tegengaan, zich aan geene gedeeltelijke *echecs* bloot te stellen; doch om ook van de voordeelen van het terrein gebruik te maken, den overgang des vijands over den Mincio, of deszelfs voorwaarts dringen, hetzij hem zulks bij Pozzolo of Monzambano mogt gelukken, zoo lang tegen te houden, dat hij dien dag niet verder, dan tot de stelling bij Monte Vento kan voortdringen. Daardoor is de Oostelijke armee nog in staat gebleven, om zich op de hoogten van *Olios* en *Salionze* te kunnen staande houden, ten einde zich den volgenden dag te vereenigen met het reserve-korps — dat door de veranderde omstandigheden nu niet meer tot eene gevaarlijke flankbeweging op Valleggio, maar tot zamen trekking van alle zijne strijdkrachten, door den opperbevelhebber op Castelnuovo wordt gerigt — ten einde daarop, met eene overmagt van 8 tot 10,000 man, het offensieve te hernemen. Hiertoe is hem de zoo voordeelige stelling van Monte Vento hoogst gunstig, den vijand daarentegen voor zijne offensieve beweging zeer nadeelig.»

MANOEUVRES EN GEVECHTEN.

Den 7den October. Het westelijk (vijandig) leger grijpt, in gevolge het vastgestelde plan, op den 7den, om 9 uren des morgens, tot het maken van eene diversie, het punt van Pozzolo aan, doch wordt door de van Valleggio aansnellende brigade teruggeworpen, zoodat de oever in de magt der laatste blijft. Intusschen onderneemt het genoemde leger, tegen 10 uren des morgens, met kracht, den overtocht bij Monzambano; slaat bij deze plaats, en nog een weinig lager, bruggen over den vloed, werpt de voorste troepen van het Oostelijk leger terug, en grijpt, nadat de eerste divisie den overkant van den Mincio bereikt heeft, de zich op de hoogte van Pretentina bevindende lichte divisie van het zoo evengoemde leger aan. Deze houdt echter zoo lang stand, tot dat ook de derde brigade des vijands haren overtocht bewerkstelligd heeft, en de linkervleugel der ingenomen stelling dreigt om te trekken, waarop deze achterhoede van het oostelijke leger zich op de hoofdstelling van Monte Vento terug trekt. De opperbevelhebber van het westelijke leger doet intusschen de divisie, welke bij Pozzolo den schijnaanval gedaan heeft, naar Monzambano marcheren; laat

deze divisie op den linker-oever, in het met spoed opgeworpen bruggehoofd, als reserve terug, en ontwikkelt daarop zijne gezamenlijke strijdkrachten op de hoogten van Prentina en den Monte Bianco. Van deze hoogte begint hij, in den namiddag, zijnen aanval op de stelling van Monte Vento; omgaat dezelve met Echelons (van den regter-vleugel begonnen) en doet op dezelve storm loopen, waarna de oostelijke armee eener rugwaartsche stelling op de hoogten van Oliosi inneemt. In deze stellingen betrekken beide legerkorpsen in den nacht van den 7den op den 8sten, het bivouac."

» *Nacht van den 7den op den 8sten October.* De Opperbevelhebber van het oostelijke leger heeft, gedurende het hierboven beschreven gevecht, naar Verona, aan het in aanmarsch zijnde reserve-korps het bevel gezonden, niet op Valleggio, maar op Castelnuovo te marcheren, aldaar om één uur des nachts aan te komen en nadere bevelen af te wachten. Zoodra echter het gevecht geëindigd is, zendt hij des avonds te 9 uren (van dien zelfden dag) aan den kommandant van het reserve-korps de volgende: "

» *Beschikking voor den 8sten October.* "

» De vereeniging van het reserve-korps met het eerste legerkorps zal morgen ochtend vroeg offensief plaats hebben, en zal met de gezamenlijk onder mijne bevelen staande troepen in de flank en den rug des vijands opereren. Te dien einde zullen de korpsen de hierna volgende bewegingen bewerkstelligen. "

» *Het reserve-korps:* De divisie *Trautmann*, welke de voorhoede vormt, marcheert vóór het aanbreken van den dag, in de grootst mogelijke stilte van Castelnuovo door de vesting Peschiera, en stelt zich in en tusschen derzelve buitenwerken, zoodanig gedekt op, dat zij, bij het deboucheren uit die werken, in derzelve gewone orde, ongehinderd en zoo snel mogelijk, op den straatweg voortrukken, de vijandelijke observatie-troepen verjagen en haren marsch tot Pozzolengo voortzetten kan. "

» De vesting-kommandant, de generaal-majoor graaf *von Gnallenberg*, zal de beslissende beweging dezer divisie — welke echter eerst op mijn uitdrukkelijk bevel geschiedt — door een hevig geschutvuur uit de buitenwerken, tegen de vijandelijke observatie-troepen begunstigen. "

» De kavallerie reserve-brigade *Auersperg* wordt in de vesting Peschiera opgesteld, en volgt onmiddellijk de voorwaartsche beweging der divisie *Trautmann* doch zal daarna, door zijwegen, regts van Pozzolengo, naar den kant van Mescolaro trekken, en zoeken om de hoogte bij Le Bande te winnen. Bij het onvermoedelijk stooten op vijandelijke infanterie, zullen geëvenredigde afdelingen lichte ruitery (*chevaux legers*) en dragonders afstijgen, om den vijand als infanteristen te ontvangen; voorhanden engten te nemen enz. enz. Overigens moet in den geheelen omtrek, in den rug des vijands gestroopt en alles opgevangen worden. "

» De divisien *Paumgarten* en *Pausch* breken insgelijks, in de diepste stilte, van Castelnuovo op; de eerste rukt in Peschiera, stelt zich aldaar in de binnenruimte der werken zoodanig in baïllonnassa's op, dat zij dadelijk achter de re-

serve-kavallerie kan uitmarcheren, om de divisie *Trautmann*, op den steenweg naar Pozzolengo, te volgen. De divisie *Pausch* blijft echter achter Peschiera in geslotene kolonne staan, en rukt eerst dan door de vesting, wanneer de divisie *Paumgarten* haar plaats maakt. "

» Ik beveel den korps-kommandant, den Veldmaarschalk luitenant vorst *Bentheim* aan, zijne troepen behoorlijk gedekte stellingen te doen innemen, opdat dezelve aan gene zijde van den oever niet zichtbaar worden, en zich even min door gerucht als vuur verraden. "

» *Het eerste legerkorps:* De Divisie *Retseij* breekt vóór het morgenrood uit het bivouac van Oliosi op, marcheert op La Ca, en stelt zich aldaar in tweede linie met den regter-vleugel bij La Ca en den linker tegen Fenelone, terwijl de Divisie *Mengen*, in eerste linie, de hoogten van Campagna Rossa bezet. Valt de vijand, zoo als het zich laat denken, aan, dan trekt de Divisie *Mengen* vechtende, door eene rugwaartsche beweging, tuschen de Divisie *Retseij*, over het Pisagola kanaal, alwaar de brigade *Parquet* zoo lang stand blijft houden, tot dat de divisie *Retseij* haren terugtogt begint. De brigade *Wratislaw* zal echter dadelijk op den weg naar Peschiera, en wel op dat punt beneden deze vesting aanmarcheren, alwaar twee ponton-bruggen geslagen worden; gaat, doch eerst op mijne nadere bevelen, over de benedenste brug op den regter Mincio-oever, en rukt op den straatweg van Ponti vooruit. Zoodra de divisie *Retseij* nadert, volgt de brigade *Parquet* op die van *Wrateslaw*, doch deze zal haren overgang over de bovenste brug bewerkstelligen. Na korten wederstand, zal de divisie *Retseij* met *refusering* van haren linker-vleugel, over het Pisagola-kanaal terugtrekken, om het punt van overgang te naderen; zij zal echter de brigade *Hrabowskij* zoo lang teruglaten, tot dat de vijand, naar alle waarschijnlijkheid door onze offensieve operatiën op den regter Mincio-oever genoodzaakt, zijnen terugtogt begint, zullende hij daarbij slechts door eene divisie huzaren gevolgd worden. "

» Zoodra de vijand tot op de hoogte van La Ca doorgedrongen is, zal ik de offensieve beweging van het leger uit Peschiera, op den regter Mincio-oever bevelen, waarop het *reserve korps* uit de vesting, het tweede korps, echter, na den voleindigden bouw der bruggen, over dezelve deboucheren zal, zoodra het offensieve begonnen wordt. "

» De rigting van het reserve-korps gaat regstreeks op Pozzolengo; de rigting van het *eerste legerkorps*, na deszelfs overgang met de Divisie *Mengen*, op den straatweg van Ponti en met de divisie *Retseij*, dwars over den steenweg naar Madonna de Frassine, Cavalli en Fenile, waarna dit legerkorps zich, op de hoogten van Martellosio, achter Possolengo, aan het reserve-korps aansluiten, en aldaar nadere bevelen ontvangen zal. De veldmaarschalk luitenant, baron *Geppert*, zal zich bij voorkeur bij de divisie *Retseij* ophouden. "

» Mogt de vijand niet aanvallen, dan blijft evenwel deze beschikking geldig; alleen zal ik in dat geval den terugtogt van het eerste leger korps naar de omstandigheden wijzigen. "

» » Ik beveel orde en stilte bij alle bewegingen, als ook aan de pontonnier-detachementen spoed bij hunne werkzaamheden. De wagentrein van het leger blijft, uitgenomen de munitie-wagens, tot op nader bevel in en achter Verona." "

» » Voor mijn persoon, deze zal zich ophouden eerst bij het eerste legerkorps, daarna op de hoogten bij La Ca, en daarna bij het bruggenhoofd. Na den overgang op den regter Mincio oever, zal ik mij bij de Divisie *Paumgarten* van het reserve korps ophouden, alwaar ik de verschillende rapporten zal inwachten." "

» » Hoofdkwartier Oliosi den 7de oktober; om 9 uren des avonds" "

» *Den 8sten October.* Het westelijke leger, 't welk met het aanbreken van den dag de vijandelijke strijdkrachten nog achter Oliosi ziet, wacht de patrouillen af, welke hetzelfde des nachts naar Tione en Villa Franca afgezonden heeft. Daar nu de berigten, welke deze overbrengen, gelijkloovende zijn, namelijk, dat zij nergens eenige nadering van vijandelijke troepen bespeurd hebben, zoo besluit de opperbevelhebber, den vijand in zijne linker-flank om te gaan, denzelven tot over den straatweg, die van Castelnuovo naar Verona loopt, te werpen, ten einde Peschiera, ook op den linker oever van den Mincio, te observeren en zich vrije bewegingen naar Verona te openen. Dien ten gevolge laat hij tot dekking van zijnen rug, eene brigade van de bij het overgangspunt achtergelatene divisie op Monte Vento rukken, welke zich echter met de tweede brigade in Monzambano in verbinding moet houden. Nu grijpt hij 's morgens ten 10 uren het Oostelijke leger aan, en werpt hetzelfde door eenen aanval op deszelfs midden, en door deszelfs linker vleugel te omgaan, tot op de hoogten van La Ca terug, alwaar hij, bij het zien der flanken-opstelling der divisie *Retseij* een verschanst leger achter Peschiera vermoedt. Op dit vermoeden af, van voornemen zijnde hetzelfde aan te grijpen, wordt hij door het geschutvuur uit Peschiera, en door de op den regter-oever doorbrekende kolonnes, de offensive beweging van het oostelijke leger ontwaar. Hij doet daarop dadelijk den terugtogt over Monzambano aanvangen, en geeft gelijktijdig aan eene der divisien het bevel, om met de brigade op den Monte Vento, en met die te Monzambano, het oord Pozzolengo, als ook den overgang over het Redone-kanaal en deszelfs regter oever, tot op de aankomst van het leger, tot het uiterste te verdedigen. Te dien einde zendt hij nog twee kavallerie batterijen en een regiment huzaren in draf en in galop ter versterking dier punten af, werwaarts de opperbevelhebber zelf zich begeeft, om de gevechten te leiden.

» De krachtige wederstand dezer twee brigaden, als ook het deboucheren en het verzamelen en vereenigen der kolonnen van het oostelijke leger, geven aan de hoofdmagt van het westelijke leger gelegenheid om nog vóór deze laatste Monzambano te bereiken en zich op de hoogten van Olivetto te begeven, en er den nacht van den 8sten het bivouac te betrekken. Van daar zet het westelijke leger voorposten uit ten zuiden van het *Repone*-kanaal; terwijl de brigade, welke Pozzolengo verdedigt, van

deze plaats tot op de hoogten van Casa Ettorea terugtrekt en aldaar haar bivouac opstelt."

» De oostelijke armee heeft daarentegen, bij hare voorwaartsche beweging, Pozzolengo en Ballino, als ook den overkant van het Redone kanaal en Momzambano, na hevigen wederstand, vermeesterd. Dit leger staat alzoo met deszelfs hoofdmagt in eene stelling voorwaarts van Pozzolengo en Ponti, en heeft daardoor alsook door deszelfs tot tegen le Bande voorwaarts gerukte kavallerie, den linker-flank des vijands zoodanig bedreigd, dat deszelfs terugtogt-linie in de rigting van Castiglione genomen is,"

» Het westelijke leger besluit daarop den volgenden dag, door eenen koeren flankenmarsch, deszelfs terugtogt in de rigting van Cavriano en Solferino te bevechten, om dan de stelling bij Bagotino op den straatweg van Cavriano, als ook de hoogten, regts van Solferino, met geweld in te nemen; ten einde zich daarna door de vlakte over Medole naar Cremona te kunnen terugtrekken."

» *Den 9den October.* Voor het aanbreken van den dag begint het westelijke leger deszelfs beweging; bezet met eene divisie de stelling bij Bagotino, met de tweede echelonneert hetzelfde de hoogten achter den linker-vleugel dezer stelling, om, in geval van nood, de verdieping van Solferino, naar welk oord een bataillon gedetacheerd wordt, te kunnen verdedigen. Met de derde divisie, als reserve, wordt de engte en Cavriano tot dekking van den terugtogt, bezet."

» De opperbevelhebber van het oostelijke leger voert het eerste legerkorps, op den straatweg van Pozzolengo naar Cavriano, voorwaarts en begint het gevecht in het front; terwijl hij het reserve-korps met eene divisie regelregt op de verdieping van Solferino dirigeert.

Met de twee andere doet hij dezelve regts met echelons zoodanig omgaan, dat, na eene hardnekkige verdediging, het westelijk leger eerst de stelling van Bagotino en dan ook die van Solferino en Cavriano moet ruimen; waarna de beide legers in de vlakte van Medole nederdalen. Hier ter plaatse bedreigt het oostelijke leger - door het in brigade manoeuvreer-kolonnes voortdringende reserve-korps, als ook door deszelfs tusschen Le Grole en Solferino in de vlakte vooruitgerukte kavalerie, waartegen het westelijk leger, quarrés en massa's vormen moet - de terugtogts-linie van het laatstgenoemde leger, en marcheert in schuinsche slagorde tegen de hoogten van Medole op."

Het westelijk leger wil deze stelling nog zoeken te behouden, en formeert zich tegen den in zijnen flank staanden vijand, in het front, om zoowel de vereeniging met zijne, van Cavriano terugtrekkende reserve divisie, als ook zijnen eigen' terugtogt door een' krachtig bataillons-vuur te dekken, hetwelk hetzelfde ook een tijd lang gelukt. De opperbevelhebber van het oostelijke leger grijpt hem echter aan met zijne vereenigde krachten, met het reserve korps in het front, met eenen wig-aanval, en door het vuur van 54 stukken geschut ondersteund; terwijl hij met het tweede korps den regter-flank des vijands bedreigt. Het westelijk leger kan door deze beweging niet meer over Medole naar Cremona terugtrekken, maar moet, na groote verliezen

geleden te hebben, over Marcaria en Casalmaggiore den Po zoeken te bereiken, ten einde zich met het in Middel-Italië gedetacheerde korps te vereenigen."

De gezamenlijke tot deze manoeuvres gebezigde troepen bestonden uit 62 bataillons, 24 eskadrons en 132 stukken geschut, en waren in een *Westelijk* en in een *Oostelijk* leger verdeeld. Het *westelijke leger*, onder het opperbevel van den V. M. L. Graaf van *Wallmoden*, bestond uit 22 bataillons, 6 eskadrons en 42 stukken geschut; hetzelfde was in drie divisien elk van twee brigades, verdeeld. Deze divisien waren als volgt zamengesteld."

(1) *Divisie van den V. M. L. Baron Bretschneider.*

1ste brigade.	{	2 Kompagnien Pionniers.
		2 Bataillons Jagers.
		1 Bataillon Infanterie.
		4 Eskadrons Huzaren.
2de brig.	{	1 Kavallerie batterij van 6 stukken.
		3 Bataillons Infanterie.
		2 Eskadrons Huzaren.
		1 3 ^{er} Batterij van 6 stukken (!!).

(2) *Divisie van den V. M. L. Graaf Zichij.*

1e brig.	{	4 bataillons Infanterie.
		1 batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.
2de brig.	{	4 bataillons Infanterie.
		1 bataillon Jagers.
		1 batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.

(3) *Divisie van den V. M. L. von Reisinger.*

1e brig.	{	4 Bataillons Infanterie.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.
2e brig.	{	3 Bataillons Infanterie.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.

"Het *oostelijk leger*, onder het opperbevel van den Generaal der kavallerie Graaf *Radetzky*, bestond uit 40 bataillons, 18 eskadrons en 90 stukken geschut, en was in twee deelen gesplitst; het eene den naam dragende van *eerste legerkorps*, het tweede dat van *reserve-korps*. Het *eerste korps* bestond uit 2 divisien, elk van 2 brigades, en was als volgt ingedeeld:"

(1) *Divisie van den V. M. L. Baron Mengén.*

1ste brigade.	{	2 Kompagnien Pionniers.
		3 Bataillons Infanterie.
		4 Eskadrons Huzaren.
		1 Kavallerie batterij van 6 stukken.
2de brig.	{	3 Bataillons Jagers.
		2 Eskadrons Huzaren.
		1 Batterij 3 ^{ers} (!!) van 6 stukken.

(2) *Divisie van den V. M. L. Baron Retseij.*

1e brig.	{	5 Bataillons Infanterie.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.
2e brig.	{	5 Bataillons Infanterie.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.
		Reserve batterijen van 12 stukken.

"Het *reserve-korps* stond onder het bevel van den V. M. L. vorst von *Bentheim*, en was in 3 divisien, elk van 2 brigaden en eene kavallerie reserve, verdeeld; welke als volgt waren zamengesteld:"

(1) *Divisie van den V. M. L. Baron Paumgarten.*

1e brig.	{	5 Bataillons Grenadiers.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.
2e brig.	{	2 Bataillons Infanterie.
		1 Bataillon Jagers.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.

(2) *Divisie van den V. M. L. von Pausch.*

1e brig.	{	1 Bataillon Grenadiers.
		3 Bataillons Infanterie.
2e brig.	{	1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.
		4 Bataillons Infanterie.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.

(3) *Divisie van den V. M. L. von Trautmann.*

1e br.	{	3 Bataillons Infanterie.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.
2e br.	{	3 Bataillons Infanterie.
		1 Batterij 6 ^{ers} van 6 stukken.

Reserve Kavallerie.

- 6 Eskadrons Dragonders.
- 6 Eskadrons ligte ruitery (chevaux legers).
- 1 Kavallerie batterij van 6 stukken.
- Reserve batterijen van 12 stukken.

Aan de Redactie van den *Militairen Spectator*.

Ik vind in Uw tijdschrift van 16 Oct. ll., bladz. 68, een Artikel *over de guides bij de kavallerie* waarbij eene eenigzins vreemde leer dienaangaande wordt voorgedragen, en daar ik vermeen, dat het doel van den *Spectator* niet anders zijn kan, dan om de verschillende gevoelens over soortgelijke onderwerpen op te nemen, zoo verzoek ik U, bij gelegenheid, eene plaats in denzelfden aan het navolgende te willen inruimen.

De schrijver van bovengemeld Artikel schijnt bij voorkeur de guides, bij de kavallerie, op de vleugels te willen plaatsen, uit hoofde dat de officieren en de vleugels der eskadrons (uitgezonderd diegenen, welke zich naast den guide bevinden) dezelve toch niet kunnen zien en het derhalven onverschillig is, of de guide wat meer of minder van hen verwijderd zij.

Naar mijn gevoelen strekt het bepalen van eenen guide, niet alleen om de rigting naar deszelfs zijde te blijven houden, maar ook vooral om de officieren en manschappen te herinneren, dat zij *voor* den aandrang, welke *van* dien kant komt, moeten wijken, en in geval van te veel opening in de eskadrons, *naar* die zijde moeten aansluiten en verder zooveel mogelijk den gang moeten regelen naar die manschappen en eskadrons, welke zich ten hunnen opzichte naar de zijde van den guide bevinden; maar het *al* of *niet* zien van dien guide zelve, doet hier niets ter zake, is niet volstrekt noodig en heeft overigens bij eenen frontmarsch van meerdere eskadrons in geen geval plaats, hetzij dezelve zich op eenen der vleugels of in het midden bevinde. De grootste misslagen, die men algemeen in de front-marschen opmerkt, zijn de golvende bewegingen (flottemens) in de eskadrons. Deze bewegingen nu, welke ook hare oorzaak moge zijn, vermeederen, naar mate een troep van den guide verwijderd is, om reden dat de manschappen, bij het openen of aansluiten *van* of *naar* die zijde, deze beweging meestal met te veel overhaasting doen en dezelve langer aanhouden dan noodig is; ook doordien zij niet wel kunnen oordeelen over het juiste oogenblik, waarop zij weder regt voor zich uit moeten marcheren.

Is nu, b. v. bij een frontmarsch van 12 eskadrons, de guide op den regter-vleugel en ontstaat er gedrang tegen denzelfden, dan zullen alle 12 eskadrons zich links moeten openen en zullen ieder derzelfden, deze beweging, al is het maar een weinig, te veel uitstrekkende, de laatste eskadrons weldra verplicht zijn schuins links te marcheren. Omdat nu het te veel openen, waartoe ieder eskadron geneigd is, te zamen op hen neerkomt, zoo zullen deze eskadrons weder zoeken aan te sluiten; zoodoende zullen zij ook op hunne beurt welligt te veel aansluiten, waaruit weder een gedrang zal voortvloeijen, dat meer dan waarschijnlijk den guide geheel uit zijne rigtingslijn zal dringen.

Dit gebrek nu wordt grootelijks voorgekomen, als de guide op het midden is, daar de invloed van alle verkeerde bewegingen of individuele misslagen zich alsdan tot de helft der brigade of divisie bepaalt, alwaar zij gestuit worden. Daarentegen werken zij nadeelig op alle eskadrons, als de guide zich op eenen der vleugels bevindt. Overigens zal het buiten twijfel verkieslijker voorkomen, om begane misslagen van uit het midden af, en dus naar twee kanten

te kunnen herstellen; terwijl de begane misslagen, wanneer de guide op den regtervleugel is, zich over de geheele linie uitstrekken.

De vermeerdering der middelen van uitzetting, waartoe ook hoofdzakelijk de ruimten tusschen de eskadrons moeten dienen, kan ook niet dan voordeelig zijn, om te veel opening of gedrang spoedig te herstellen.

Ten overvloede wordt dit grondbeginsel, om namelijk, bij meerdere eskadrons, de guide bij voorkeur op het midden te plaatsen, door de ondervinding volkomen gestaafd, en weinige frontmarschen, met 12 eskadrons b. v., zouden genoegzaam zijn, om de doelmatigheid daarvan in het helderste daglicht te plaatsen.

Wat betreft, de *bijzondere* gevallen, die in den oorlog kunnen voorkomen en waarbij het raadzamer zoude zijn, om den guide eerder op eenen der vleugels dan op het midden te plaatsen, ben ik het met den schrijver van het boven aangehaald artikel volkomen eens.

Een uwer geabonneerden.

Het deed ons genoegen, dat de geëerde inzender van bovenstaanden brief, het doel en de strekking van dit tijdschrift ten volle begrepen heeft. Door het opnemen en toelichten van verschillende gevoelens over krijgskundige onderwerpen, zal hetzelve trachten den kring der denkbeelden te vergrooten, zonder daarom terrein voor eene altijd laakbare pennestrijd te openen. Wanneer dit doel algemeen begrepen zal worden, dan ook zal Spectator de hoop kunnen voeden, eenmaal de aanleidende oorzaak te worden tot nuttige en wenschelijke veranderingen in ons militaire wezen.

Wat echter de *»eenigzins vreemde leer»* aanbetreft, waarop onze geëerde geabonneerde doelt, het zij ons vergund te doen opmerken, dat deze leer meermalen is verkondigd, en ook theoretisch juist schijnt, hoezeer de praktijk met reden dezelve wil verwerpen.

De redactie.

BOEKBESCHOUWING.

M. FOSSE, oerklaarde vragen over de veldverschansing, de vestingbouw, en den aanval en verdediging van Vestingen, naar de tweede uitgave, uit het Fransch vertaald door D. J. DEN BEER POORTUGAEL, eerste Luitenant aan de Koninklijke Militaire Akademie, Ridder der Militaire Willemsoorde, 4de klasse. Te 's Gravenhage en te Amsterdam, bij de gebroeders VAN CLEEF, 108 bladz. f 0,60.

De heer DEN BEER POORTUGAEL, Vertaler, wiens verdiensten in de schoone letteren reeds bekend zijn, heeft door deze vertaling een

bewijs van zijne begeerte tot het verspreiden van nuttige kennis en zucht voor *aanmoedigende belangstelling* in de krijgswetenschap gegeven, *iets* waarop dezer dagen menige gegronde aanmerking te maken valt; trouwens, krijgskennis en beleid vorderen eenen bestendigen toelag en zijn geenszins, even als de dapperheid, het algemeen veronderstelde deel van elk krijgsman, ook niet altijd, als deze laatste, eene ingeving der natuur of gevolg der opvoeding, en de schoonste krijgstaferelen ontrollen zich alleen daár, waar dapperheid zich met eene beleidvolle kennis weet te paren. Waar deze afgescheiden werken, zijn geene buitengewone uitkomsten te wachten; maar schitterend zal elke krijgsdaad zijn, en verheven schoon elke verdediging, waar het tijdig gescherpt vernuft de dapperheid tot gids moge verstreken. Dat dus de ijverige beoefenaars der krijgswetenschappen de hoop niet vaarwel zeggen, van ook eenmaal hunne onvermoeide pogingen en geogste vruchten, even gelijk den moed en de dapperheid, met eene welgevallige, onderscheidende en aanmoedigende belangstelling te zien bekroonen!

Te regt leest men bladz. 23 van bovengenoemd werkje, dat, *wanneer de wél verschanste soldaat zijne krachten kende, hij zelden zoude genomen worden*; vooral houden deze veel bevattende woorden dan eene waarheid in, wanneer die krachten door kundige, beleidvolle en met geestdrift bezielden officieren, in werking gesteld worden. *C'est à l'officier commandant, zegt zeker krijgsman, de communiquer au soldat et de lui insinuer cette ardeur électrique, qui ne le dispose non seulement à une vigoureuse défense, mais qui fait encore la plus solide redoute que l'on puisse opposer à l'ennemi.*

In alle wetenschappen is voorzeker eene der moeilijkste onderwerpen, om van de zaken eene goede bepaling te geven, en hoewel *Fossé*, in de beantwoording der meeste vragen, bij eene duidelijke bepaling, tevens eene beknopte en leerrijke omschrijving van het onderwijs geeft, zoo is dit echter bij eenige niet het geval, waar dienaangaande nog wel eene meer verduidelijkende omschrijving of opheldering te wenschen overblijft, gelijk b. v. de onderwerpen *speelbatterij, parallelen, fascinen* en *zoden*. — Van den anderen kant neme men echter in aanmerking, dat dit werkje van *Fossé* reeds in 1778 werd opgesteld, sedert welk tijdstip vele wijzigingen en verbeteringen hebben plaats gevonden; ook de aanval, maar vooral de verdediging en vestingbouw hebben reuzenstappen gemaakt, hetwelk, trouwens, de moderne Ingenieurs niet slechts denken, maar ook daadwerkelijk, daartoe in de gelegenheid zijnde, wel zouden bevestigen. — Met dat al, en niettegenstaande de aangehaalde kleinigheden, is en blijft het werkje van *Fossé* tot het voorgestelde doel, namelijk, om den zeer jeugdigen krijgsman tot de beoefening der veldverschan-sing en vestingbouw voor te bereiden, voortreffelijk, terwijl, dienaangaande eene 2de uitgave in Frankrijk het overtuigendst bewijs oplevert.

Omtrent het schadelijke der Vriessche ruiters te velde, zijn wij het met den heer *Fossé* niet eens, daar men met dezelve,

als een snel versperrings-middel, reeds meestal het voornaamste doel zal bereikt hebben, wanneer men de vijandelijke kaval-lerie en het voetvolk door dezelve, in ettelijke gevallen, tot een opruimen door middel van geschut noodzaakt; en, worden dezelve in eene kleine driehoekige groef zoodanig ingezonken, dat de haspel-boom gelijk met het maaiveld komt, dan is die vernieling nog niet zoo gemakkelijk als men veelal denkt. De Russen en Engelschen voeren de Vriessche ruiters, naar een verbeterd draagbaar model, nog te velde mede, en denken er, te regt, even als vroeger, een nuttig gebruik van te maken (zie ons N°. 4, rubriek *Verscheidenheden*)

Bij de enkele zinstorende drukfeilen, zouden welligt nog deze weinige kunnen herinnerd worden, ofschoon dezelve den lezer als van zelve bijvallen.

Bladz. 6. reg. 17. *staat*: aan beide einden, *lees*: aan het eene einde.

— » — 21. —	— geslagen, —	— gegraven.
— 33. — 18. —	— 84 duim, —	— 0,94 à 1 el.
— 34. — 7. —	— 85 duim, —	— 60 à 75 duim

(naar mate dezelve voor kanons of houwitsers bestemd zijn.) hoogte, minst 1,35 el.

X.

VERSCHEIDENHEDEN.

In het laatste nummer van het *Hannoversches Militairisches Journal*, vinden wij een artikel van den Hanoverschen Generaal-Majoor *von Arentschild*, waarin deze het voordeel betoogt, om de stukken kanon geheel mechaniek in het kernschot en tusschen dit en het visier-schot te kunnen rigten. Zonder denzelven te noemen, of zonder denzelven, zoo het schijnt, te kennen, maakt voornoemde generaal eene lofrede op den, bij onze artillerie gebruikelijken, *kern-ring*, en verlangt eene soortgelijke verbetering bij de Hanoversche artillerie ingevoerd te zien. Wanneer de Nederlandsche artillerie, zich, in deze oogenblikken, niet onder de bevoorregte wapens van het Nederlandsche leger kan rekenen, dan toch geniet zij de onderscheiding van, zoo wel in nuttige en doelmatige inrigtingen van haar materieel, als in geoefendheid van haar personeel, op eene hoogte gevoerd te zijn, van waar zij door alle *vreemdelingen* bewonderd wordt, en tot eene oefenschool te strekken voor vreemde artillerie-officiëren, die gewenschte verbeteringen door de praktijk beproefd willen zien.

In datzelfde nummer is een verhoog opgenomen, over de inrigting van het theoretisch en praktisch onderwijs voor de kadets en jonge kavallerie-officiëren in Hanover, geschreven door den Uhlanen-ritmeester *C. A. Jäger*. Dit verhoog kan in vele opzichten belangrijk genoemd worden, en zal ons welligt aanleiding geven, ter gepaster gelegenheid, hierop nader terug te komen.

Te Parijs is een werk in het licht gekomen, dat de aandacht der liefhebbers van de Rijdkunst dubbel waardig is. Hetzelve draagt den titel: *Histoire pittoresque de l'Équitation ancienne et moderne; dédiée à M. M. les élèves de l'école de cavalerie par CHARLES AUBRIJ, peintre professeur à cette école. à Paris, chez MOTTE, éditeur.* Het is welligt het eenigste werk, dat in dit genre is uitgegeven, en biedt eene vergelijking aan tusschen de grondbeginselen van het onderwijs in deze kunst, in de verschillende landen, van de oudste tijdperken gerekend tot op onze dagen. In twee serien, van 12 platen elk, heeft de auteur met de meeste naauwkeurigheid, de grondbeginselen en regelen dezer kunst, welke door de beroemdste pikeurs van Italië, Spanje, Engeland, Duitschland en Frankrijk zijn geleverd, voorgesteld.

24 Platen vormen het geheele werk. Elke plaat stelt een der beroemdste pikeurs voor, om welken zich verschillende groepen, houdingen en manège-manoeuvres opgesteld hebben. Bij elke plaat is een uitleggende tekst. Elke serie van 12 platen kost 24 francs; idem gekoleurd, 48 francs, alzoo het geheele werk, 96 francs.

Eene anekdote uit het leven van den bekenden pruissschen veldmaarschalk *Blucher*, welke wij in de *Mémoires et voyages du Prince Puckler Muskau* hebben gevonden, nemen wij hier over, omdat het op eene zeer naïve wijze zijne bescheidenheid en krijgsmans-ondersgeschiktheid zoo juist kenschetst:

Toen na de kapitulatie van Parijs, in het jaar 1815, de keizer van Rusland en de koning van Pruisen naar Engeland overstaken, om den Prins regent een bezoek te geven, bezochten zij bij die gelegenheid de hoogeschool te Oxford, alwaar de drie vorsten door den akademischen senaat, tot doctor (*honoris causa*) werden gepromoveerd. Ook de grijze held *Blucher*, wilde men deze waardigheid opdragen, doch deze liet zich niet dan met veel moeite daartoe overhalen, beweerende, dat aangezien de drie genoemde vorsten tot doctor verheven waren, hij ten hoogste den rang van *arsenijmenger* (apotheker konde aannemen).

Het fransche *journal de l'armée* is een van die militaire tijdschriften 't welk in eenen korten tijd zich op het grootste succes heeft kunnen beroemen. Bij deszelfs n° 8 bedroeg het aantal abonnements reeds meer dan 6,000. Eenige uittreksels, welke wij uit dit tijdschrift reeds gegeven hebben, en welke de voornaamste waren, die wij daarin gevonden hadden, hebben kunnen doen zien, dat juist niet de belangrijkheid van inhoud de groote drijfveer van dezen buitengewonen opgang kon zijn. De meeste officieren hebben zich echter daaraan geabonneerd, om deze onderneming te ondersteunen, ten einde, met den tijd, er iets goeds uit te kunnen trekken. Naar

verhouding der traktementen kost dit tijdschrift niet minder dan *Spectator*; en wanneer wij dan de verhouding van het fransche leger tot het onze, vergelijken met onze abonnementslijst, dan moest *Spectator* 1600 à 1800 abonnements tellen; en daar wij er slechts 290 op onze lijst aangeteekend vinden, zoo kan men daaruit eene niet onaardige gevolgtrekking afleiden.

Voor de krijgkundige geschiedenis van ons vaderland kunnen wij ten sterkste ter lezing aanbevelen: *Kritische Geschichte der Operationen, welche die Englisch combinerte Armee zur Vertheidigung von Holland in den Jahren 1794 und 1795 ausgeführt hat; von H. P. R. von PORBECK* (dit werk is bij de uitgevers van den Militairen *Spectator* verkrijgbaar). Eenige fragmenten, welke wij voornemens zijn aan onze lezers mede te deelen, zullen over de belangrijkheid van dit werk doen oordeelen.

De onderstaande werken zijn aangekondigd geworden.

Traité D'ÉQUITATION par M. LE Cte DAUBE, ancien commandant du manège royal de Versailles. Un volume in-4°, sur papier grand-raisin vélin, Orné de vingt-cinq planches et vignettes. Dessinées par M. LEDIEU, Elève de Carle Vernet.

Cours D'HIPPIATRIQUE, à l'usage de MM. les officiers des troupes à cheval, par P. VOGELI, de Lijon, Vétérinaire au 3e escadron du Train des Parcs d'Artillerie, membre correspondant de la Société Vétérinaire des départemens du Calvados et de la Manche. Rédigé d'après le programme ministériel envoyé à tous les corps et divisé en trois parties.

Atlas physique, politique et historique DE L'EUROPE, par M. A. DENAIX, Ancien Élève de l'École Polytechnique, Lieutenant-colonel d'Etat major, etc., Chef d'administration au Dépôt général de la guerre. Trente-deux cartes, avec texte marginal, Gravées par RICHARD WAHL, et parfaitement coloriées. Prix 100 fr. sur Jésus vélin, et 90 fr. grand-raisin vélin.

GUIDE des acquéreurs de chevaux par FABRI, Paris 1 vol. Prix 5 francs.

In de verschillende vreemde militaire tijdschriften van deze maand hebben wij niets belangrijks gevonden.

CORRESPONDENTIE.

Het artikel over de kleeding der kurassiers, te laat voor dit nummer ontvongen, zal in N°. 13 worden opgenomen.

ERRATUM.

Op bladz. 89 staat, in de noot: onder de bevelen van den kapitein (thans majoor)? de van der Schuere, lees: onder de bevelen van den toenmaligen kapitein, thans majoor van der Schuere.